

BRANJE NAS VODI V ČUDOVITO POPOTOVANJE

Raziskovalna naloga

Renata Šumah

Podgorje, oktober 2025

POVZETEK

Branje je avtomatiziran proces, zato ga velikokrat jemljemo kot samoumevnega. Potrebno je veliko časa in energije, da se oseba nauči pravilno in učinkovito brati. Pri tem gre skozi različne faze, od preprostega ugibanja, kaj beseda predstavlja, do uspešnega prepoznavanja zahtevnejših besed in besednih zvez ter povedi. Za učitelje v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju je zelo pomembno, da vemo, na kateri stopnji bralnega razvoja se otrok nahaja. Saj ga le na takšen način lahko spodbujamo k rabi učinkovitejših bralnih strategij, ne da bi mu pri tem postavljali previsoke ali prenizke zahteve. Skladno z razvojem strategij branja poteka tudi razumevanje prebranega, na podlagi česar otrok začne izbirati besedila. Namen prispevka je predstaviti na kakšen način vzgojiti učinkovitega bralca. To je učenca, ki bere tekoče in natančno, z razumevanjem, ima ustrezen obseg besedišča, je pri branju fleksibilen in za branje motiviran. Tretješolec naj bi na osnovi Učnega načrta za slovenščino tekoče bral s tiskanimi in pisanimi črkami ter razumel prebrano. Predstavljena spoznanja o pomenu avtomatizacije branja pri tretješolcih predstavljajo enega od možnih doprinosov k posodobitvi vzgojno-izobraževalnega procesa v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju osnovne šole.

Ključne besede: branje, bralna kultura, razvoj branja, učinkovit bralec

ABSTRACT

Reading is an automated process, which is why we often take it for granted. It takes a great deal of time and effort for a person to learn to read correctly and efficiently. In doing so, one goes through various stages — from simply guessing what a word might mean to successfully recognizing more complex words, phrases, and sentences. For teachers in the first educational period, it is very important to know at which stage of reading development a child is. Only in this way can we encourage the use of more effective reading strategies without placing demands that are too high or too low. As reading strategies develop, reading comprehension also improves, allowing the child to begin choosing texts independently. The purpose of this paper is to present ways of fostering an effective reader — a learner who reads fluently and accurately, with comprehension, possesses an adequate vocabulary, reads flexibly, and is motivated to read. According to the Slovenian Language Curriculum, a third-grade student should be able to read fluently in both print and cursive letters and understand what they read. The findings presented on the importance of reading automatization in third graders represent one possible contribution to the modernization of the educational process in the first cycle of primary education.

Keywords: reading, reading culture, development of reading, effective reader

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	5
1.1	<i>Opredelitev raziskovalnega področja</i>	5
1.2	<i>Namen in cilji raziskovalne naloge</i>	6
1.3	<i>Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu</i>	6
1.4	<i>Raziskovalne metode</i>	7
1.5	<i>Izvirni prispevek k praksi in teoriji</i>	7
2	RAZVOJ BRANJA IN BRALNE PISMENOSTI	9
2.1	<i>Družinsko okolje in bralna kultura</i>	10
2.2	<i>Spodbujanje bralne kulture in ljubezni do branja</i>	11
2.3	<i>Vloga družine pri oblikovanju bralne pismenosti</i>	11
3	MODELI USVAJANJA BRANJA	13
3.1	<i>Učinkovit bralec</i>	15
4	RAZVIJANJE BRALNE KULTURE V OKVIRU VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA	16
4.1	<i>Vloga učiteljev pri razvoju bralne kulture in notranje motivacije</i>	17
4.2	<i>Strategije branja in faze razvoja bralnih sposobnosti</i>	18
4.3	<i>Tekočnost branja</i>	19
4.4	<i>Formativno spremljanje in branje</i>	20
4.4.1	<i>Predznanje</i>	20
4.4.2	<i>Nameni učenja in kriteriji uspešnosti</i>	20
4.4.3	<i>Dokazi</i>	21
4.4.4	<i>Povratna informacija</i>	21
4.4.5	<i>Vrstniški učenje in sodelovanje</i>	22
4.4.6	<i>Samovrednotenje učenja in znanja</i>	22
5	NAMEN	24
6	OPREDELITEV PROBLEMA	24
7	OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PODROČJA	24
7.1	<i>Raziskovalna vprašanja, predpostavke in omejitve</i>	25
7.2	<i>Spremenljivke</i>	26
7.2.1	<i>Neodvisne spremenljivke</i>	26
7.2.2	<i>Odvisne spremenljivke</i>	26
7.3	<i>Metodologija</i>	26
7.3.1	<i>Raziskovalna metoda</i>	27
7.3.2	<i>Raziskovalni vzorec</i>	27
8	REZULTATI OBDELAVE PODATKOV IN NJIHOVA INTERPRETACIJA	30
9	RAZPRAVA IN REZULTATI	59
10	ZAKLJUČEK	60
11	LITERATURA IN VIRI	62

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Kriteriji tekočnosti branja (Jurišič)</i>	<i>19</i>
<i>Tabela 2: Število (n) in odstotki anketiranih učencev po spolu</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 3: Število anketiranih staršev</i>	<i>28</i>
<i>Tabela 4: Število (n) in odstotki anketiranih staršev po izobrazbi.....</i>	<i>28</i>
<i>Tabela 5: Spremljanje bralnega napredka</i>	<i>34</i>
<i>Tabela 6: Število (n) in odstotki anketirancev, ki radi berejo</i>	<i>39</i>
<i>Tabela 7: Število (n) in odstotki anketirancev, ki berejo s svojim otrokom.....</i>	<i>41</i>
<i>Tabela 8: Število (n) in odstotki tretješolcev, ki radi berejo</i>	<i>42</i>
<i>Tabela 9: Število (n) in odstotki tretješolcev, ki radi berejo glede na spol</i>	<i>42</i>
<i>Tabela 10: Število (n) in odstotki vzrokov za nepriljubljenost branja glede na spol</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 11: Število (n) in odstotki besedil, ki jih berejo tretješolci</i>	<i>45</i>
<i>Tabela 12: Število (n) besedil, ki jih berejo tretješolci po spolu.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 13: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to koliko berejo</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 14: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to koliko berejo glede na spol</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 15: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to kdo jih spomni na branje</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 16: Število (n) in odstotki anketiranih staršev glede na to ali se njihovi otroci sami spomnijo na branje.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 17: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to kako so ocenili svoje branje.....</i>	<i>51</i>
<i>Tabela 18: Število (n) anketiranih tretješolcev glede na to kako berejo po spolu</i>	<i>52</i>
<i>Tabela 19: Število (n) in odstotki anketiranih staršev glede na to kako berejo njihovi otroci .</i>	<i>55</i>
<i>Tabela 20: Število (n) tretješolcev glede na to kdaj berejo</i>	<i>57</i>

KAZALO GRAFOV

<i>Graf 1: Spol (n = 26)</i>	28
<i>Graf 2: Spol (n = 19)</i>	28
<i>Graf 3: Izobrazba anketirancev (n = 19)</i>	29
<i>Graf 4: Stopnjevanje zahtevnosti besedil (število besed po mesecih)</i>	31
<i>Graf 5: Mesečno spremljanje števila prebranih besed v minuti za cel razred (n = 26)</i>	33
<i>Graf 6: Povprečje prebranih besed</i>	33
<i>Graf 7: Spremljanje bralnega napredka (n = 26)</i>	35
<i>Graf 8: Priljubljenost branja (n = 19)</i>	40
<i>Graf 9: Branje staršev in otrok (n = 19)</i>	41
<i>Graf 10: Priljubljenost branja med tretješolci (n = 26)</i>	42
<i>Graf 11: Priljubljenost branja med tretješolci glede na spol (n = 26)</i>	43
<i>Graf 12: Vzroki nepriljubljenosti branja med tretješolci (n = 26)</i>	44
<i>Graf 13: Besedila, ki jih berejo tretješolci (n = 26)</i>	45
<i>Graf 14: Besedila, ki jih berejo tretješolci glede na spol (n = 26)</i>	46
<i>Graf 15: Koliko berejo tretješolci (n = 26)</i>	48
<i>Graf 16: Koliko berejo tretješolci (n = 26)</i>	49
<i>Graf 17: Koliko berejo tretješolci (n = 26)</i>	50
<i>Graf 18: Branje tretješolcev glede na to, kdo jih spomni na branje (n = 26)</i>	50
<i>Graf 19: Branje tretješolcev (n = 26)</i>	52
<i>Graf 20: Branje tretješolcev glede na spol (n = 26)</i>	53
<i>Graf 21: Branje izbrane vsebine glede na zmožnosti branja (n = 26)</i>	54
<i>Graf 22: Branje mojega otroka (n = 19)</i>	56
<i>Graf 23: Kdaj berejo tretješolci (n = 26)</i>	57

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Bralni napredek učenca A</i>	37
<i>Slika 2: Bralni napredek učenca B</i>	37
<i>Slika 3: Bralni napredek učenca C</i>	38

KAZALO PRILOG

<i>PRILOGA 1: List za učitelja</i>	66
<i>PRILOGA 2: List za učenca</i>	67
<i>PRILOGA 4: Obrazec za vnos rezultatov</i>	68
<i>PRILOGA 5: Primer izpolnjene tabele</i>	68

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Branje ni le osrednje orodje pri učenju, temveč tudi ključna življenjska spretnost, ki posamezniku omogoča uspešno sporazumevanje, razumevanje sveta in osebnostni razvoj. Razvoj bralne učinkovitosti je kompleksen proces, ki zahteva usklajeno delovanje številnih dejavnikov – od otrokovih notranjih značilnosti, kot so motivacija, zanimanje in samozavest, do vplivov družinskega in šolskega okolja. V tem kontekstu ima učitelj posebno vlogo. Otrokom predstavlja zgled, jih spodbuja k branju in hkrati načrtuje učni proces tako, da bi otrokom branje čim bolj približal ter jih motiviral, da bi sami aktivno sodelovali in čim prej samostojno brali.

V teoretičnem delu naloge so predstavljeni ključni dejavniki, ki vplivajo na bralno učinkovitost otrok, s poudarkom na vlogi družine, šole, posameznikovih lastnosti ter učiteljeve podpore. Posebej izpostavljena je tudi bralna motivacija in pomen razvijanja strategij razumevanja besedil. Razumevanje teh dejavnikov je temelj za oblikovanje učinkovitih pristopov k poučevanju branja, saj le-ti omogočajo spodbujanje uspešnega, motiviranega in samostojnega bralca.

Kljub številnim in raznolikim aktivnostim ki naj bi spodbujale branje, mnogi učenci ob koncu tretjega razreda še ne berejo tekoče in težje razumejo prebrano. To kaže, da obstajajo pomembni dejavniki, ki vplivajo na bralno učinkovitost, a niso vedno dovolj upoštevani ali pa učinek dejavnikov ni enakomeren med različnimi učenci. Zato raziskava naslavlja ključno vprašanje: kateri dejavniki – zlasti vpliv družinskega okolja, vloga učitelja in notranja motivacija učenca – najbolj prispevajo k razvoju bralne pismenosti in motivacije za branje pri učencih tretjega razreda.

Raziskava se osredotoča na razumevanje razvoja bralne pismenosti in bralnih navad ter na prepoznavanje strategij, ki učinkovito spodbujajo vse učence k vsakodnevni branju in branju z razumevanjem. Poseben poudarek je namenjen vlogi družinskega okolja, kot so starševski zgled, prisotnost knjig doma in pogostost skupnega branja, ter vlogi šole pri spodbujanju vsakodnevnega, strukturiranega in motivirajočega branja. Ključno vprašanje raziskave je tudi, kako šola lahko nadomesti pomanjkljive spodbude doma in podpira učence, ki nimajo optimalnega domačega bralnega okolja.

Namen raziskave je primerjati bralne navade in napredek učencev iz različnih okolij ter identificirati strategije, ki učinkovito spodbujajo vse otroke, še posebej pa tiste, ki imajo težave pri branju ali za branje niso motivirani. Razumevanje teh dejavnikov bo omogočilo učiteljem in staršem, da načrtujejo ciljno usmerjene aktivnosti, ki izboljšajo tekočnost branja, razumevanje prebranega in bralno motivacijo. Raziskovalno vprašanje tako omogoča

povezovanje teoretičnega znanja z empirično prakso, saj analizira vplive različnih dejavnikov na bralno učinkovitost in predlaga konkretne rešitve za vzgojno-izobraževalno delo.

Celostno obravnavanje bralne pismenosti in motivacije za branje pri učencih tretjega razreda omogoča oblikovanje celovitejši vzgojno-izobraževalni pristop, ki upošteva tako individualne značilnosti učencev kot širše družinsko in šolsko okolje. S tem raziskava prispeva k razumevanju, kako spodbudno okolje in ustrezne pedagoške strategije skupaj vplivajo na razvoj kompetentnih, samostojnih in motiviranih bralcev.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskave je podrobneje preučiti vpliv šolskega in družinskega okolja na razvoj učinkovitih bralcev v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Posebno pozornost smo namenili dejavnikom, ki prispevajo k tekočemu, natančnemu branju ter branju z razumevanjem, hkrati pa smo raziskovali tudi vlogo motivacije, redne vsakodnevne bralne prakse ter podpore staršev pri razvijanju teh ključnih spretnosti. Zanimali so nas predvsem tisti pristopi in okolja, ki spodbujajo notranjo motivacijo otrok, omogočajo samostojno in zavestno branje ter krepijo pozitiven odnos do branja kot temeljne veščine učenja in osebnostnega razvoja.

Cilj raziskave je osvetliti pomen vsakodnevnega branja in zavedanja njegove dolgotrajne vrednosti tako za učence kot za starše. Z raziskavo želimo pokazati, da redna bralna praksa vodi k avtomatizaciji procesa branja, k večji tekočnosti in natančnosti, hkrati pa povečuje užitek in zadovoljstvo ob branju. Raziskava želi tudi spodbuditi učence k samoiniciativnemu branju ter starše k aktivnemu sodelovanju pri bralnem razvoju svojih otrok, saj je sodelovanje družine in šole ključno za oblikovanje trajnih bralnih navad in uspešnih, motiviranih bralcev.

1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu

V raziskavi smo se osredotočili na dejavnike, ki vplivajo na razvoj učinkovitega bralca v tretjem razredu osnovne šole. Empirični del naloge se osredotoča na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kakšna je vloga staršev pri oblikovanju bralnih navad otrok?
2. Kako učenci doživljajo branje in kaj vpliva na njihovo motivacijo?
3. Kako se bralna učinkovitost učencev spreminja skozi šolsko leto?

Ta vprašanja zajemajo tri ključna področja – družinsko okolje, motivacijo učencev in njihov dejanski bralni napredek – ter omogočajo vpogled v razvoj učinkovitega bralca v zgodnjem obdobju šolanja.

Na njihovi osnovi smo oblikovali tri hipoteze. Prva hipoteza predvideva, da otroci, katerih starši radi berejo, tudi sami pogosteje berejo z veseljem. Druga hipoteza ugotavlja, da otroci, ki radi berejo, pogosteje posegajo po zahtevnejših besedilih in berejo samoiniciativno. Tretja hipoteza pa predvideva, da večino otrok ob koncu tretjega razreda razume prebrano besedilo.

Kljub omejitvam – omejenemu vzorcu, subjektivnosti odgovorov in časovni omejitvi na eno šolsko leto – raziskava ponuja dragocen vpogled v povezanost domačega okolja, bralne motivacije in napredka učencev pri razvoju bralnih spretnosti.

1.4 Raziskovalne metode

Pri raziskavi smo uporabili dve metodi: sistematično spremljanje bralnega napredka učencev in anketiranje staršev ter učencev. Bralno učinkovitost 26 učencev tretjega razreda smo spremljali skozi celo šolsko leto. Enkrat mesečno so učenci brali izbrano besedilo, pri čemer smo spremljali hitrost, natančnost, razločnost, intonacijo in tekočnost branja. Na podlagi zbranih podatkov smo beležili in skupaj z učenci analizirali njihov napredek. Ob koncu šolskega leta smo izvedli spletni ankete. Prva, namenjena staršem, je raziskovala njihove navade, odnos do branja in načine spodbujanja otrok. Druga anketa je bila namenjena učencem in je proučevala njihov odnos do branja, pogostost branja ter zanimanja za različne vrste besedil. Obe ankete sta bili anonimni, rezultate pa smo obdelali z osnovnimi statističnimi postopki.

1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Raziskava potrjuje, da razvoj učinkovitega bralca temelji na medsebojno povezanih dejavnikih: redni šolski praksi, domačem okolju in posameznikovi motivaciji.

Za učitelje prispevek poudarja pomen strukturiranega spremljanja branja, postavljanja realnih ciljev, zagotavljanja ustreznih povratnih informacij ter izbire raznolikega in starosti primernega bralnega gradiva, kar pripomore k izboljšanju tekočnosti branja, razumevanju prebranega in motivaciji učencev. Za starše pa potrjuje, da je starševski zgled, skupno branje in spodbujanje samostojnega branja ključnega pomena za razvoj bralne motivacije in samoiniciativnega branja pri otrocih.

Prispevek poudarja povezavo med bralno motivacijo, redno prakso in razumevanjem prebranega, kar dopolnjuje obstoječa teoretična izhodišča o bralnem razvoju v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Potrjuje, da bralna kultura v družini in aktivna vloga učitelja prispevata k oblikovanju učinkovitega bralca, s čimer raziskava povezuje družinske in šolske

dejavnike v celosten model bralne pismenosti. Hkrati izpostavlja potrebo po individualiziranih in ciljno usmerjenih pristopih, še posebej pri učencih z bralnimi težavami, kar lahko služi kot izhodišče za nadaljnje raziskave in razvoj pedagoških strategij.

Raziskava ponuja praktične smernice za učitelje in starše, hkrati pa bogati teoretično razumevanje razvoja bralne pismenosti, saj združuje vplive domačega okolja, šolske prakse in notranje motivacije učencev. Rezultati raziskave kažejo na potrebo po kontinuiranem spremljanju bralnega napredka in spodbujanju bralne rutine že v zgodnjem obdobju osnovne šole.

2 RAZVOJ BRANJA IN BRALNE PISMENOSTI

V SSKJ je beseda branje razložena kot postopek razpoznavanja znakov za glasove in vezanja v besede, dojetje vsebine besedila in razumevanje ustaljenih, dogovorjenih znakov. Kordiglova v knjigi *Branje ali branje* zapiše, da je branje pojem, ki opisuje dekodiranje zapisanih črk, ki jih pretvorimo v zvočne jezikovne znake. Kadar dovolj časa vadimo, branje postane avtomatiziran proces. To pomeni, da besedilo preberemo brez dodatnega miselnega napora. Dolinarjeva pa je v svojem prispevku *Kaj pa digitalno branje* zapiše, da je branje kot popotovanje. Lahko poteka enakomerno in po vnaprej načrtani poti, lahko pa je polno krmarjenja po različnih poteh, ki jih ustvarja bralec sam ali po navodilih. Kordiglova branje opredeli kot sedem stopenjski proces, v katerem bralec najprej z očmi zaznava vizualne podatke oziroma črke. Nadaljuje s prepoznavanjem črk in besed. Te nato razume in posamezne besede poveže z vsebino celotnega besedila. Zatem prebrano poveže z znanjem, ki ga je imel pred branjem, nato informacije učinkovito shrani v spomin, iz katerega jih lahko po potrebi tudi priključuje. Zadnji korak pri branju je učinkovita uporaba pridobljenih informacij v drugih kontekstih.

Razvoj bralne pismenosti ne pomeni zgolj začetnega učenja branja in pisanja v šoli, temveč se začne že v predšolskem obdobju. Hmelak v svojem prispevku o pomenu sodelovanja vzgojiteljev in staršev pri spodbujanju razvoja bralne pismenosti v družini poudarja, da se proces opismenjevanja ne začne s prvo prebrano ali napisano črko ali besedo. Začne se, ko starši prvič spregovorijo z otrokom, mu preberejo prvo besedilo, ko otrok prelista svojo prvo knjigo ali revijo. Opismenjevanje je celosten proces, ki se začne v predšolskem obdobju in zajema razvoj vseh štirih komunikacijskih dejavnosti. To so poslušanje, govorjenje, branje in pisanje. Je proces, v katerem se otrok usposobi za branje in pisanje najrazličnejših besedil, s katerimi si lahko pomaga v vsakdanjem življenju in jih zna uporabljati. Temeljna faza v tem procesu je začetno opismenjevanje, ki obsega tako pripravo na branje in pisanje kot sistematično obravnavanje in utrjevanje črk ter razvijanje in urjenje tehnike branja in pisanja. Proces opismenjevanja zahteva ustrezno podporo tako v domačem okolju in se nadaljuje z vstopom otroka v vrtec in v nadaljevanju tudi v šoli.

V obdobju spodbujanja razvoja bralne pismenosti se nameni največ pozornosti predvsem poslušanju in govorjenju, ki tvorita primarni jezikovni sistem in zelo pomembno vplivata na razvoj pisanja in branja. Predšolski otrok je pretežno v vlogi poslušalca, pa tudi opazovalca. V tej vlogi je otrok po mnenju Haramije odvisen od staršev in vzgojiteljev, ki so nekakšni posredniki med otrokom in knjigami. Oni odločajo kaj, kdaj in koliko časa bo otrok poslušal. S tem neposredno vplivajo na razvoj otrokovega odnosa do branja. Odrasle osebe odločajo tudi kolikokrat bodo otroku brale tisto književno delo, ki mu je všeč. Seveda pa odločajo tudi o tem, ali bodo otroku sploh brali. Pozornost je v zgodnjem obdobju usmerjena predvsem v razvoj interesa za branje in doživljanja knjige kot vira užitka, znanja in sprostitve. Bucik dodaja, da se zavzeti bralci oblikujejo zgodaj, zato je bistveno, da se pozitiven odnos do knjige gradi že v predšolskem obdobju.

Knaflič posebej izpostavlja pomen zgleda odraslih. Ko otrok vidi odraslega, da bere, razvija zavedanje o pomembnosti branja in večjo verjetnost, da bo sam postal bralec. Bralna

pismenost ni samoumevna, temveč zahteva usmerjeno in sistematično razvijanje predopismenjevalnih spretnosti, kot so razčlenjevalno poslušanje, razumevanje simbolne narave pisave, razvoj govora in drobne motorike.

Otroci se najbolje učijo skozi konkretne izkušnje in igro. Odrasli so most med otrokom in knjigami. Otrokom omogočijo prvi stik s knjigo, posredno preko branja in neposredno z dotikom in listanjem po njej. Vloga odraslega se tukaj kaže v ustvarjanju spodbudnega okolja. Če otroku zagotovijo dostop do kakovostnih knjig, ga podprejo pri samostojnem raziskovanju in si tudi sami organizirajo čas za bralne dejavnosti skupaj z otrokom, bodo otroci že v zgodnjem obdobju dobili signal, da je branje prijetno in zabavno.

Predšolski otroci se največ naučijo s konkretnimi izkušnjami in z aktivno udeležbo. Pri čemer je za aktivno učenje značilno, da otroci sami dajejo pobude za dejavnosti, tudi materiale si sami izberejo in se na podlagi tega odločijo, kaj bodo z njimi počeli, kako jih bodo raziskovali in kako bodo lastne izkušnje opisali s svojimi besedami. Vloga odraslega pri aktivnem učenju je, da poskrbi za ustrezne in številne knjige in druge tiskane medije, s katerimi se otroci lahko igrajo, da jim pripravi prostor, kjer lahko te medije uporabljajo, in dejavnosti časovno uskladi. Obenem pa nenehno spremlja otrokove dejavnosti in namene ter po potrebi otroke spodbuja k samostojnosti.

Kurikulum za vrtce poudarja aktivno učenje kot ključno metodo dela – otrok mora imeti možnost sam izbirati gradivo, oblikovati vprašanja ter aktivno uporabljati jezik v različnih kontekstih.

Branje je proces, ki traja pri vsakem posamezniku različno dolgo. Poteka postopoma, po korakih in z nadgrajevanjem. Otrok branje usvaja postopoma in starosti primerno. Na začetku pozornost posvečamo predvsem tehniki branja, saj le-ta predstavlja pogoj za razumevanje prebranega besedila. Pomembno je, da otrok ne zamenjuje črk ali glasov, jih ne izpušča ali dodaja, tekoče bere besede v različnih besednih zvezah in povedih. Po mnenju Kordiglove sem spada tudi pravilno naglaševanje besednih zvez.

2.1 Družinsko okolje in bralna kultura

Na otrokovo bralno učinkovitost pomembno vpliva tudi okolje, v katerem odrašča, zlasti družina. Ključen vidik je pri tem bralna kultura, ki se ne kaže zgolj v tem, koliko se v družini bere, temveč tudi v tem, kakšen pomen družina pripisuje branju, knjigam in znanju nasploh.

Pečjakova v prispevku poudari, da bralna kultura v psihološkem smislu označuje sklop prevladujočih prepričanj in vrednot, povezanih z branjem. Ta prepričanja določajo, kakšno vlogo ima branje pri osebnem razvoju posameznika, kako ljudje dojemajo knjige, ter oblikujejo stališča, navade, pričakovanja in celo predsodke do branja. Naravnost posameznika do branja se nato odraža v njegovem interesu in bralnem vedenju, kot so pogostost in dolžina branja, količina prebranih knjig, obiskovanje knjižnic in podobno.

Iz tega sledi, da so starši kot prvi bralni zgled zelo pomembni. Njihova lastna naravnost do branja pogosto vpliva na to, kako bodo branje doživljali njihovi otroci. Če starši berejo, o branju pozitivno govorijo in spodbujajo svoje otroke, ti večkrat razvijejo pozitiven odnos do knjig in večjo notranjo motivacijo za branje.

2.2 Spodbujanje bralne kulture in ljubezni do branja

Ker je bralna kultura v temelju prepletena z vrednotami, ki jih posameznik ali družba pripisuje knjigi in branju, se zastavlja ključno vprašanje: kaj lahko naredimo, da postaneta branje in knjiga pomembnejši vrednoti, kot sta danes? Vrednotenje branja kot nekaj koristnega in prijetnega ni samoumevno, temveč zahteva zavestno gradnjo pozitivnih stališč in izkušenj z branjem.

Pečjakova opozarja, da če jedro bralne kulture predstavljajo vrednote, se vprašanje o izboljšanju bralne kulture lahko glasi tudi, kaj narediti, da bosta branje in knjiga postala večji vrednoti, kot sta trenutno. Na to vprašanje ne odgovarja le stroka v Sloveniji, temveč tudi mednarodna skupnost. Letno poročilo Mednarodnega združenja za pismenost (International Literacy Association) navaja, da sta med petimi največjimi globalnimi izzivi za razvoj pismenosti v prihodnjem desetletju prav aktivno vključevanje družin v razvoj otrokove pismenosti ter spodbujanje in ohranjanje ljubezni do branja.

To kaže na to, da razvoj bralne kulture ni zgolj naloga šolskega sistema, temveč širši družbeni izziv, v katerem morajo sodelovati družine, vrtci, šole, knjižnice, mediji in kulturne ustanove. Še posebej pomembno vlogo ima pri tem zgodnja izpostavljenost branju v družinskem okolju, kjer otrok oblikuje svojo prvo predstavo o knjigi kot viru znanja, domišljije in čustvene povezanosti.

2.3 Vloga družine pri oblikovanju bralne pismenosti

Družina ima ključno vlogo pri oblikovanju otrokovega odnosa do branja. Starši so pogosto prvi, ki otroku približajo knjigo in branje ter tako postavijo temelje bralne kulture v zgodnjem otroštvu. Pečjakova navaja, da so družina oziroma starši generatorji bralne kulture – začetniki otrokovega interesa za branje in razvoja vrednot, povezanih z branjem in s knjigo.

Mednarodne raziskave bralne pismenosti PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), v katerih sodeluje tudi Slovenija, potrjujejo pomembnost družinskega okolja za bralni razvoj otrok. Raziskava PIRLS 2011 je pokazala, da večja dostopnost gmotnih virov doma – kot so otroške in druge knjige ter dostop do računalnika – pozitivno vpliva na bralno pismenost desetletnikov. Učenci iz družin z več tovrstnimi viri so dosegali statistično pomembno višje rezultate pri merjenju bralne pismenosti kot tisti iz okolij z manj viri.

Pomemben dejavnik pa ni le fizična prisotnost knjig, temveč tudi bralni zgled staršev. Kot kažejo podatki raziskave, so imeli slovenski učenci, katerih starši radi berejo, pomembno višjo bralno pismenost v primerjavi s tistimi, katerih starši berejo le občasno ali redko. Tako je pogostost prostočasnega branja staršev posreden pokazatelj družinske bralne kulture, ki vpliva na otrokov odnos do branja in posledično tudi na njegov bralni uspeh.

Vsi ti podatki potrjujejo, da so zgodnje bralne izkušnje doma, dostopnost knjig in pozitiven zgled ključni dejavniki pri oblikovanju motivacije za branje ter pri razvoju tekočega branja in branja z razumevanjem.

3 MODELI USVAJANJA BRANJA

Kordigel Aberšek v knjigi *Mladinska literatura, otroci in učitelji* izpostavi, da lahko bralca ter njegovo sprejemanje in izbiro besedila opazujemo preko štirih različnih vidikov. Pozorni smo lahko na pedagoški vidik in opazujemo, kaj se bralec ob branju nauči. Drugi vidik je sociološki vidik, kjer nas zanima bralčev izbor literature in način doživljanja literature kot splet socialnih dejavnikov. Naslednji vidik je literarno-estetski. Pri njem opazujemo, kaj bralec bere in hkrati razmišljamo, katera literatura je zanj najboljša. Zadnji vidik je psihološki vidik. V njem nas zanima, kakšne so značilnosti bralca ter kakšen je njegov osebni razvoj.

V skladu z razvojno psihologijo lahko razvoj branja pojasnimo s pomočjo osnovnega modela bralnega razvoja. Model usvajanja branja se nanaša na obdobje od rojstva do mladostništva. Razvoj v grobem delimo v štiri faze: predjezikovno obdobje, obdobje intuitivne inteligence, obdobje konkretnih, logičnih in intelektualnih operacij ter obdobje abstraktne inteligence. Po mnenju Kordiglove otroka razvrstimo na posamezno stopnjo bralnega razvoja glede na njegove tipične značilnosti. Pomembno je, da pri tem upoštevamo bralčeve lastnosti in posebnosti, npr. bralne težave ali težave s pozornostjo.

Predjezikovno obdobje ali doba praktične inteligence je obdobje, ki traja od rojstva do drugega leta. V prvem letu otrok ne pozna simbolnih funkcij besede. Misli in predstave o predmetih iz okolice ne zna oblikovati ali izraziti. Pri otroku se izmenjujeta stanje ugodja in stanje napetosti. Ugodje je lahko psihično, fizično ali estetsko. Estetsko ugodje se nanaša na doživljanje nečesa prijetnega. Dosežemo ga lahko preko literature in branja. Po mnenju Kordiglove je bolj kot sama vsebina na tej stopnji pomembna oblika besedila, npr. pesmice ali kratke deklamacije.

V drugem letu začne malček razvijati lasten sistem vedenjskih vzorcev. Stvari iz okolja poimenuje s pomočjo posnemanja, ponavljanja, simbolne igre, risbe in jezika. S pomočjo jezika začne malček izražati svoje potrebe in želje. Spozna tudi prve knjige, ki so večinoma oblikovane kot igrače. Malčku so zanimive, ker oddajajo zvok, spodbujajo tip (taktilne knjige), lahko jih meče ali žveči. Vključujejo le nekaj besed. Ker vključujejo tudi ilustracije, ima otrok možnost, da poveže vidni in zvočni dražljaj (ilustracijo in besedo). To mu pomaga, da usvoji simbolni pomen besede, kar spodbudi njegovo zanimanje. Povpraševati začne tudi o drugih stvareh, kaj so, kaj pomenijo in kako se jim reče. V diplomskem delu Židankova povzame po Kordiglovi, da se za slikanice začne malček zanimati, ko do neke mere že obvlada jezik. Takšne slikanice vsebujejo malo besedila in imajo veliko ilustracij. Zanimajo ga predvsem zato, ker opisujejo situacije, ki so mu blizu in s katerimi se je že srečal. Besedila sicer še ne sprejema v celoti, vendar se v tem obdobju vzpostavi prvi dialog med malčkom in knjigo.

Obdobje intuitivne inteligence je po mnenju Kordiglove drugo obdobje v razvoju branja in traja od drugega do sedmega leta. V tem obdobju otrok že opisuje dogodke, obnavlja pretekle situacije, omenja različne predmete in razmišljanja o aktivnostih, ki jih še ni izvedel. Hkrati tudi odkriva, da je na situacije moč pogledati iz različnih perspektiv, vendar kljub temu ostaja izrazito egocentričen. V tretjem letu si zna predstavljati osebe, njihova dejanja in dogajalni prostor, ki ni nujno povezan z njegovo lastno situacijo in problemi. Zanimajo ga predvsem pravljice in krajše pripovedi, ki so prilagojene njegovemu izkustvenemu svetu. Pojavljajo pa se

težave pri tem, da se mora dalj časa osredotočati na druge, zato v tem obdobju potrebuje nenehne dodatne vzpodbude. Te so lahko v obliki glasbenih pravlji ali pravlji z verzi. Otroku koristijo, ker se tako določeni deli v pravljici ponavljajo, kar mu omogoča, da se lažje uči novih pojmov in besednih zvez. Za pravljice so značilni tudi srečni konci s pomočjo čudežev, ki otroku predstavljajo in zagotavljajo varnost. Pomembnejša prelomnica v tem obdobju je pri približno petih letih, ko otrok začne ločiti med literarno-estetskimi in pragmatičnimi bralnimi interesi. Otrok začne iskati pragmatične vsebine, ki ga zanimajo. Pri tem je vloga staršev, da mu omogočajo dostop do pragmatične literature in ga pri branju spodbujajo, ob morebitnih težavah z razumevanjem pa mu pomagajo z razlago. Otroke v tem obdobju zanima leposlovno, poljudnoznanstveno in informativno gradivo.

Obdobje konkretnih logičnih, intelektualnih operacij je po mnenju Kordiglove tretje obdobje pri razvoju branja. Traja od sedmega do dvanajstega let. Otroku v tem obdobju svoje odločitve in vedenja natančneje premisli in postaja manj impulziven. Ve tudi, da pravljice niso resnične, saj loči realni in domišljjski svet. Značilno je tudi, da ima močno razvit čut za pravičnost. Tudi v tem obdobju je pomembno skupno branje, v procesu katerega se starši z otrokom pogovarjajo o vsebini, likih in zgodbi ter njegovih občutkih pri branju. V tem obdobju začne otrok obiskovati šolo. Ker mu to predstavlja stres, si želi nekaj, kar ga lahko sprosti in mu hkrati popestri dan. Otroku postane strasten bralec. To pomeni, da ne bere iz estetskega ugodja, ampak zaradi želje po neznanem in vznemirljivem. Posledično ga v tem obdobju najbolj zanima literatura, kjer so v ospredju junaki, ki doživljajo različne dogodivščine in dosegajo pomembne uspehe. Ne posveča se toliko globljemu sporočilu zgodbe, ampak pozornost usmerja predvsem na zgodbo. Razume zapletenejše značaje oseb, junake tako ne vidi zgolj kot dobre ali slabe, ampak lahko v isti osebi prepozna tako dobre kot tudi slabe lastnosti. V tem opazi podobnost s sabo, zato se z njimi lažje identificira. Sledi lahko zapleteni zgodbi, ki vključuje več oseb in več različnih krajev. Zaradi boljše pozornosti je sposoben prebrati daljše besedilo, četudi ne vključuje veliko ilustracij. Zaradi spodbud v šoli se zanima tudi za pragmatična besedila. V ospredju so predvsem naravoslovne vsebine in posledično različne vrste enciklopedij, npr. o rastlinah in živalih, zgodovini, tujih kulturah, vesolju, tehniki, človeškem telesu.

Obdobje abstraktne inteligence je po mnenju Kordiglove glede na osnovni model razvoja branja zadnje obdobje in zajema razvoj v času od dvanajstega leta dalje. Pri mladostnikih je v tem obdobju večji vpliv vrstnikov in vzornikov, medtem ko avtoriteti odraslih ne podlegajo več. Želijo si, da sta si stvarnost in ideal ter besede in dejanja enaka, razkorak med njimi pa obsojajo. Zavedajo se, da lahko situacije nadzorujejo in obvladujejo s svojim znanjem. Za to obdobje je za mladostnike značilno, da iščejo sami sebe in oblikujejo svojo lastno osebnost. Tudi v literaturi iščejo zapletene značaje, zgodbo in dogajalni prostor. V prvem delu obdobja abstraktne inteligence se mladostniki posvečajo predvsem pustolovskim romanom, saj se najlažje poistovetijo z junaki. Prav tako začno posegati po stripih za odrasle. Kmalu ugotovijo, da so večinoma napisani na približno enak način, zato se vrnejo k mladinski literaturi. Začenjajo jih zanimati teme, kot so posameznik v družbi, nerazumevanje, ljubezen in uporništvu. Čez čas začnejo raziskovati tudi literaturo za odrasle, kjer je osrednja tema spopad posameznika z družbo. Pragmatični interesi za branje se navadno usmerijo na točno določena področja

zanimanja. Razvije se sposobnost branja strokovnih besedil. S pomočjo šolanja in znanja na določenem področju se razvije tudi sposobnost branja in razumevanja znanstvenih besedil, vendar te stopnje po mnenju Kordiglove ne dosežejo vsi.

3.1 Učinkovit bralec

Novakova meni, da je temeljni cilj bralnega pouka na razredni stopnji vzgojiti učinkovitega bralca. To je učenca, ki bere tekoče in natančno, z razumevanjem, ima ustrezen obseg besedišča, je pri branju fleksibilen in je motiviran za branje. V Učnem načrtu za slovenščino je zapisano, da učenci vstopajo v svet branja postopoma, sistematično in individualizirano. Učitelj mora biti pri začetnem opismenjevanju pozoren na priporočeno zaporedje usvajanja veščin in spretnosti branja in pisanja, ritem usvajanja mora sproti prilagajati značilnostim in zmožnostim posameznega učenca. Učenci naj bi na koncu 2. razreda praviloma že usvojili tehniko branja in pisanja, v 3. razredu pa branje in pisanje predvsem utrjevali in izboljševali. Ob tem naj bi usvojili strategije branja in pisanja neumetnostnih in umetnostnih besedil. Vsem otrokom je treba omogočiti, da spoznajo in dosežejo višjo raven tako imenovane kritične pismenosti. Cilj branja in pisanja ni le obvladovanje tekočega branja in pisanja, temveč razvita zmožnost sporazumevanja v vidnem prenosniku ter razmišljanje, ustvarjanje, učenje in razvedrilo ob zapisanih besedilih. Cilj je omogočiti vsem učencem, da spoznajo in dosežejo višjo raven tako imenovane kritične pismenosti.

Pri začetnem opismenjevanju vrednotimo različne elemente, najpogosteje pa tekočnost branja in razumevanje prebranega. Tekočnost branja je opredeljena kot število prebranih besed na minuto, kar ugotavljamo z glasnim branjem. Pečjakova zapiše, da bralec bere tekoče, kadar bere hitro in natančno, z ustreznim ritmom, intonacijo in izraznostjo. Šele, ko postane proces dekodiranja hitrejši in s tem branje bolj tekoče, se sprost miselna energija, ki jo učenec porabi za dekodiranje in to energijo porabi za razumevanje. Bralec začetnik preusmerja pozornost od dekodiranja k razumevanju in dogaja se, da mora besedilo večkrat prebrati (najprej, da ga dekodira/prebere, nato pa še, da ga razume). Dekodiranje izurjenega bralca pa je avtomatično in on lahko preusmeri pozornost na razumevanje pri branju. Tekočnost branja zagotavlja bralcu, da je zanj branje užitek in povečuje verjetnost, da bo v prostem času večkrat izbral branje kot kaj drugega. Učenci, ki berejo počasneje, bodo redkeje izbrali branje kot prostočasno aktivnost. Tekočnost branja naredi branje za učenca manj naporno in stresno, kar spet povečuje možnost, da se bo k branju pogosteje vračal, kot bi se sicer. Hitrost branja razvijamo in spremljamo. Na hitrost dekodiranja, ki se kaže kot hitrost branja, vpliva več zaznavnih dejavnikov, kot na primer sposobnost glasovnega zavedanja, vzorec gibanja oči, poznavanje besed, tipografske značilnosti besedila...

4 RAZVIJANJE BRALNE KULTURE V OKVIRU VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

Razvijanje bralne kulture je pomemben sestavni del formalnega izobraževanja in je vključen v cilje učnih načrtov, zlasti pri predmetu slovenščina. V Učnem načrtu za slovenščino v osnovni šoli je med cilji zapisano, da *učenci razvijajo zmožnost sprejemanja, razumevanja, doživljanja in vrednotenja ter tvorjenja besedil v slovenskem knjižnem jeziku. Hkrati si oblikujejo jezikovno in književno kulturo*. Med cilji je izpostavljeno tudi, da naj bi učenci razvijali pozitiven odnos do branja različnih vrst besedil, kar nedvomno vključuje tudi gradnjo bralne kulture kot vrednote.

Bralna kultura in bralni dosežki učencev so v medsebojni povratni zvezi – pozitiven odnos do branja spodbuja uspešnejše branje, hkrati pa doseganje bralnih ciljev krepi občutek kompetentnosti in motivacijo za nadaljnje branje. Po mnenju Pečjakove uspešno branje utrjuje bralno samopodobo, neuspehi pa pogosto vodijo v odpor do branja. Ključno vprašanje torej ni le, kako uresničevati deklarativno zapisane cilje v kurikulu, temveč kako učencu omogočiti uspešno bralno izkušnjo, ki ga bo motivirala za nadaljnje branje.

Eden izmed osrednjih izzivov pri tem je izbira primerno zahtevnega bralnega gradiva, ki učencem omogoča t. i. *prilagojeno branje* – bralne naloge, ki so v območju njihove trenutne bralne zmožnosti. Če učenec bere prezahtevno besedilo, se sooča s frustracijo; če pa je besedilo prelahko, se pojavita dolgčas in nemotiviranost. Zato učenci lahko razvijajo pozitiven odnos do branja le, če delujejo v območju optimalnega izziva, kar omogoča razvoj branja kot kompetence in kot vrednote. Takšno stanje notranje angažiranosti je Csikszentmihalyi poimenoval *flow* oziroma *zatopljenost*, stanje, v katerem bralec združuje kognitivne in čustvene procese ter ob branju doživlja notranje zadovoljstvo in osredotočenost.

Tudi raziskave v slovenskem prostoru potrjujejo pomen bralnega *flowa*. Pečjakova in sodelavke so ugotovile, da so se uspešnejši bralci pogosteje znašli v stanju zatopljenosti, medtem, ko manj uspešni bralci tega niso doživljali ali le redko. Razlika je bila očitna pri fantih in dekletih v 8. razredu osnovne šole.

Zato ima učitelj ključno nalogo, da učencem nudi bralno gradivo, ki ustreza njihovi bralni stopnji, saj je to eden najpomembnejših načinov za razvoj bralne kulture v šoli. Vendar zgolj zapis vrednot o branju v učnih načrtih ni dovolj. Te vrednote morajo biti dejansko udeležene v razredu, kar pa je odvisno od učiteljevega razumevanja branja in njegove usposobljenosti za razvijanje bralne pismenosti. Raziskava Grosmanove in Pečjakove, ki je zajela 136 učiteljev osnovnih in srednjih šol, je pokazala, da so učitelji tekom študija pridobili le delno znanje s področja pismenosti. Kar 30 % učiteljev je ocenilo, da jim znanje, pridobljeno med študijem, sploh ne zadostuje za učinkovito delo z učenci na področju branja.

Vse to kaže, da je uspešen razvoj bralne kulture v šolskem okolju možno doseči le z:

- ustreznim izborom bralnega gradiva glede na zmožnosti posameznega učenca,

- stalnim spremljanjem bralnega napredka in individualnim prilagajanjem,
- učitelji, ki razumejo branje kot kompleksno in večdimenzionalno dejavnost ter imajo ustrezno strokovno znanje.

4.1 Vloga učiteljev pri razvoju bralne kulture in notranje motivacije

Raziskave potrjujejo, da imajo učitelji ključno vlogo pri razvijanju bralne kulture in spodbujanju notranje motivacije učencev za branje. S svojim zgledom, odnosom do knjig in branja ter z ustvarjanjem spodbudnega okolja v razredu učitelji vplivajo na oblikovanje bralnih navad pri učencih. Lečnikova ugotavlja, da kar 70,7 % otrok oblikuje svoje bralne navade pod vplivom učiteljev, kar potrjuje njihovo izjemno vlogo v začetnih fazah bralne socializacije. Poleg tega v tretjini primerov (33 %) učitelji predstavljajo prvi stik otroka s knjigo, saj so pogosto tisti, ki otroku podarijo prvo knjigo, s čimer utrjujejo branje kot vrednoto in vzpostavljajo osebni odnos do knjige.

Erdem poudarja, da vpliv učiteljev presega zgolj začetno posredovanje – učitelji so dolgoročni vzorniki, ki s svojim lastnim bralnim vedenjem in odnosom do literature utrjujejo pozitiven bralni odnos tudi v kasnejših fazah razvoja učenca. Učenci, ki čutijo učiteljevo podporo, so pogosto bolj motivirani za branje in dosegajo višjo raven bralne pismenosti.

Za razumevanje vpliva učiteljev na notranjo motivacijo je pomembna teorija samodoločenosti. Po tej teoriji ima posameznik tri temeljne psihološke potrebe – avtonomijo, kompetentnost in povezanost – katerih zadovoljevanje bistveno vpliva na notranjo motivacijo. Učitelji, ki ustvarjajo učno okolje, v katerem te potrebe učenca prepoznavajo in podpirajo, pomembno prispevajo k razvoju pozitivnega odnosa do branja.

Podporno učno okolje pomeni, da:

- učitelj omogoča izbiro (npr. pri izbiri bralnega gradiva, načinu predstavitve),
- nudi strukturirano podporo z jasnimi navodili, izzivi in povratnimi informacijami,
- skrbi za angažirano in sprejemajočo razredno klimo, ki temelji na medosebni povezanosti.

Raziskave kažejo, da takšno avtonomno podporno, strukturirano in angažirano vedenje učiteljev pozitivno vpliva na učenčevo zanimanje za branje in užitek ob branju, kar dolgoročno gradi trajno bralno motivacijo. Posebej pomembno je, da imajo učenci možnost aktivne izbire in vpliva na lastno bralno izkušnjo. To pomeni, da lahko sami odločajo o tem, kaj, kako in kdaj bodo brali ter kako bodo svoje razumevanje predstavili (ustno, pisno, vizualno ipd.). Ta element izbire bistveno povečuje občutek avtonomije in vpliva na notranjo motivacijo, ki je pomemben napovednik nadaljnje bralne angažiranosti.

Obenem je treba opozoriti, da se motivacija za branje pri učencih pogosto zniža ob prehodu iz osnovne v srednjo šolo. Sprememba učiteljev in njihovih pristopov vpliva na oslABLJENO povezanost ter zmanjšano avtonomijo učenca. Zato je še posebej pomembno, da se vsi učitelji – ne le razredni – zavedajo pomena spodbujanja notranje motivacije za branje v vseh starostnih obdobjih in da svoj pedagoški pristop gradijo na razumevanju psiholoških potreb učencev.

4.2 Strategije branja in faze razvoja bralnih sposobnosti

Ameriška psihologinja Ehri je ugotovila, da si otroci pri branju pomagajo z različnimi strategijami. Pri strategiji dekodiranja otrok prepozna posamezno črko, jo spremeni v zvok in nato poveže z vsako naslednjo črko v abecedi. Pri strategiji analogije otrok že zna prebrati nekatere besede in nato poskuša nove besede prebrati na enak način. Tretja strategija je strategija napovedovanja, kjer otrok poskuša na osnovi sobesedila (prve črke, zgodbe, slike) uganiti besedo. Četrta strategija je strategija znanih besed. Pri uporabi te strategije otrok besede, s katerimi se večkrat sreča, v resnici ne prebere, temveč jih preprosto prikljiče iz spomina. Na osnovi teh štirih strategij branja je avtorica opredelila štiri faze razvoja bralnih sposobnosti pri otrocih.

Po mnenju Ehri je predabecedna stopnja prva stopnja v razvoju bralne sposobnosti. Gre za obdobje porajajoče se pismenosti. Otroci lahko prepozna nekaj črk ali fonemov, vendar besede ne dekodira. Pečjakova je mnenja, da je pogostejša strategija v tem obdobju strategija napovedovanja. V tem obdobju je branje vezano predvsem na poznan kontekst. Velik poudarek je na vizualnih namigih. Otroci si na tej stopnji zapomnijo malo besed in imajo hkrati težave s tem, da bi besedo, ki so si jo zapomnili, prenesli v drug kontekst. Besedo lahko preberejo v točno določeni situaciji, ne pa, če je zapisana na listu papirja.

Delno abecedna ali fonetična stopnja je druga stopnja po mnenju Ehri. Otroci na tej stopnji poznajo že nekaj črk, s pomočjo katerih si pomagajo pri branju besede. Te črke uporabljajo kot namig pri strategiji napovedovanja, ki je še vedno prevladujoča. Prepoznavati začnejo tudi prvi in zadnji glas v besedi, ki jih povezujejo s črkami. Značilno je, da dobro preberejo svoje ime in prepoznajo posamezne črke v imenu. Težave pa se pojavljajo tako na področju črkovanja, kjer večinoma izpuščajo samoglasnike, kot tudi na področju naglaševanja.

Popolna abecedna stopnja je tretja stopnja v razvoju branja. Otroci začnejo razumeti, da posamezni črki pripada posamezen glas. Glasove tako povezujejo s črkami. S pomočjo tega znanja si nato pomagajo pri branju besed. Prevladujoča strategija pri poznanih in nepoznanih besedah je dekodiranje. V pomoč pa jim je tudi strategija branja po analogiji. Pečjakova meni, da je branje na tej stopnji počasneje, vendar bolj natančno. Saj otroci na tej stopnji besed ne ugibajo.

Zadnja stopnja je utrjena abecedna stopnja. Ehri meni, da se ta stopnja prepleta s prejšnjo. Branje postane bolj zrelo. To pomeni, da se avtomatizira povezava med glasom in črko. Po mnenju Pečjakove tako otroci lahko posledično preberejo večje skupine besed, saj ne berejo

črko za črko, ampak prepoznajo zaporedja črk. Narašča tudi obseg besedišča in s tem tudi uporaba strategije znanih besed. Hkrati se poslužujejo po mnenju Ehrijeve tudi strategije branja s pomočjo analogije, ob neznanih, daljših ali težjih besedah se zanašajo na strategijo dekodiranja.

4.3 Tekočnost branja

Jurišičeva v svoji knjigi Tekočnost branja merjenje in spremljanje zapiše, da tekočnost branja ni enako kot hitrost branja, je pa pomemben element tekočega branja. Tekočnost branja je zmožnost natančnega in hitrega branja z ustrezno izraznostjo (tonom, poudarki, glasnostjo, naglasom), kar vse omogoča bralno razumevanje. Tekoče branje je torej hitro in natančno branje z ritmom, intonacijo in izraznostjo. Tekočnost branja pomembno vpliva na pomnjenje – zmožnost izraziti neko spretnost ali priklicati neko informacijo iz spomina tudi po tem, ko je ne urimo več; ohranjanje – zmožnost ohraniti raven izvedbe neke spretnosti določeno časovno obdobje; posploševanje – zmožnost ustvarjalne rabe naučenega v kompleksnejših nalogah in novih okoliščinah. Bralci začetniki preobremenijo svoj delovni spomin z dekodiranjem, tako da ne morejo hkrati spremljati in predvidevati pomena prebranega. Bralci, ki tekoče berejo, prebrano bolje razumejo, ker informacije obdelujejo hitreje in ne porabijo veliko svoje miselne energije za dekodiranje. Ko beremo povsem tekoče, dekodiramo skoraj samodejno in vso pozornost namenimo vsebini prebranega. Izurjeni bralci imajo avtomatizirano dekodiranje in lahko pozornost usmerijo zgolj na razumevanje. Tekočnost je kazalnik nezavedne in avtomatizirane spretnosti dekodiranja in kazalnik splošne bralne zmožnosti.

Tabela 1: Kriteriji tekočnosti branja (Jurišič)

Kriteriji tekočnosti branja			
	Ni tekoče	Delno tekoče	Tekoče
<i>Natančnost</i>	Pod 90%	90% – 95%	Nad 95%
<i>Ritem</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Pogosto omahovanje • Številni premori • Pogoste ponovitve • Menjajoč razburkan ritem 	<ul style="list-style-type: none"> • Manj omahovanja • Nekaj premorov • Nekaj ponovitev • Razmeroma enakomeren ritem 	<ul style="list-style-type: none"> • Redka omahovanja • Redki premori • Enakomeren ritem
<i>Tehnika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Bere besedo za besedo • Ne upošteva ločil 	<ul style="list-style-type: none"> • Bere skupine besed in le izjemoma besedo za besedo 	<ul style="list-style-type: none"> • Bere smiselne skupine besed • Upošteva ločila
<i>Izraznost</i>	Monotono branje	Branje z nekaj izraznosti	Ustrezna izraznost

4.4 Formativno spremljanje in branje

Formativno spremljanje pri branju igra ključno vlogo v procesu učenja, saj učencem omogoča, da aktivno izbirajo načine, kako se bodo učili. Ta pristop ne le, da spodbuja njihovo odgovornost za lastno učenje, temveč tudi krepi zaupanje v njihove sposobnosti. Učitelj v tem okviru prevzema vlogo raziskovalca lastne pedagoške prakse, kar vodi do nenehnega izboljševanja poučevanja.

Učinkovitost formativnega spremljanja se kaže v tem, da zagotavlja usmerjanje pouka ter omogoča učencem, da prejemajo in dajejo kakovostne povratne informacije. S tem se povečuje njihovo aktivno sodelovanje pri oblikovanju in razumevanju namenov učenja ter kriterijev uspešnosti, kar posledično krepi motivacijo in sposobnost samo-regulacije.

Učitelji načrtujejo raznolike dejavnosti, ki jih prilagajajo individualnim potrebam učencev. Ta diferenciacija upošteva tako kognitivne kot čustvene potrebe, kar pomeni, da se pristopi prilagodijo specifičnim izzivom in potencialom vsakega učenca. Takšen pristop ne le, da povečuje učne učinke, temveč tudi ustvarja vključujoče in podporno učno okolje, kjer se vsak učenec lahko razvija in napreduje.

4.4.1 Predznanje

Za aktivacijo procesa učenja je ključno, da učitelj razume in ve, kaj učenci že znajo, kakšne izkušnje so si že pridobili, bodisi v šoli bodisi v vsakdanjem življenju. Te informacije predstavljajo izhodišče za načrtovanje učenja in poučevanja. V tej fazi je pomembno identificirati morebitne napačne predstave, vrzeli in presežke v znanju ter sposobnostih učencev, kar učitelju omogoča, da bolje načrtuje nadaljnje učenje, usmerjeno k potrebam učencev.

Učenci v 1. VIO pogosto težje izrazijo, kaj že znajo ali kako bi se radi učili. Zato učitelji uvajajo različne organizacijske oblike, da pridobijo dovolj podatkov o izkušnjah in predznanju otrok. Na podlagi aktiviranja in ugotavljanja predznanja učitelj oblikuje strategije, metode ter oblike dela, ki vključujejo tudi ustrezno zahtevnost pouka.

4.4.2 Nameni učenja in kriteriji uspešnosti

Za učinkovito formativno spremljanje je ključno, da so učni cilji in nameni učenja jasno opredeljeni ter da so določeni kriteriji uspešnosti. Učencem v 1. VIO je potrebno pomagati pri postavljanju realnih ciljev. Ko učenec sprejme cilj, ki si ga je sam zastavil, to dodatno spodbudi njegovo motivacijo. Ko učenci razumejo, kako postaviti dosegljive cilje, in jih uspešno dosežajo, se izboljšuje njihova samopodoba, s tem pa prevzemajo večjo odgovornost. Doseženi kratkoročni cilji prispevajo k občutku samoučinkovitosti.

Cilji, ki so specifični, merljivi in dosegljivi v kratkem času (na primer: "Danes bom pri branju upošteval ločila."), običajno spodbujajo motivacijo in vztrajnost. Učenje postane lažje, ko učenci razumejo, katere cilje želijo doseči, kakšen je namen teh ciljev in kakšne možnosti imajo za njihov dosego. Jasno opredeljeni učni cilji odgovarjajo na vprašanja: "Kaj želim doseči?" in "Kaj pričakujem od učenja?"

Poleg skupnega načrtovanja ciljev je pomembno določiti tudi kriterije uspešnosti, ki so zapisani v jeziku, ki ga učenci razumejo. Ti kriteriji opisujejo, kaj pomeni uspešno doseči učne cilje. Pomagajo učencem razumeti, na kaj se morajo osredotočiti med učenjem in kako prepoznati, da so se naučili, dosegli ali opravili določeno nalogo. Sooblikovanje kriterijev uspešnosti daje odgovor na vprašanja: "Kakšno je uspešno učenje?" in "Na kaj moram biti pozoren med procesom učenja?"

4.4.3 Dokazi

Učitelj v celotnem procesu učenja omogoča učencem, da svoje znanje pokažejo na različne načine. Dokazi o njihovem učenju, znanju in dosežkih se zbirajo v mapah dosežkov.

Za kakovostno ocenjevanje razvoja kompetenc so potrebni ustrezni inštrumenti, ki omogočajo spremljanje napredka posameznika. Merjenje napredka mora temeljiti na raznolikem in sistematičnem spremljanju, ki se izvaja v določenem časovnem obdobju in na različne načine. To zahteva organizacijo učnega procesa, v katerem so učenci aktivni pri učenju in opazovanju svojega napredka.

Pri spremljanju razvoja bralne zmožnosti je pomembno celostno pristopiti k učencu. To pomeni, da ne uporabljamo le enega pristopa ali metode za spremljanje in ocenjevanje, temveč kombiniramo več tehnik, da pridobimo celovito sliko o učenčevih sposobnostih. Učitelj, učenci in njihovi vrstniki skupaj zbirajo dokaze o napredku, ki jih interpretirajo in uporabijo za načrtovanje naslednjih korakov v učnem procesu, kar pripomore k še boljšim rezultatom. Glede na svoje zmožnosti lahko učenci v procesu učenja zbirajo različne dokaze, ki sledijo skupnemu cilju.

4.4.4 Povratna informacija

Učitelj s povratno informacijo sporoča učencu, kaj je dosegel in česa še ni, kako je to dosegel, kje še obstajajo vrzeli. Hkrati mu s povratno informacijo poda tudi navodila za nadaljnje korake v procesu učenja, kar je ključno za spodbujanje samoregulacijskega učenja.

Učinkovita povratna informacija mora biti opisna, specifična, pravočasna, preverjena in točna, hkrati pa mora upoštevati potrebe tako učenca kot učitelja ali sošolca. Osredotoča se na vedenje, ki ga učenec lahko nadzira, ter na tisto vedenje, ki se je pravkar zgodilo.

Pomembno je, da učenec v povratni informaciji najprej prepozna razliko med želenim oziroma zahtevanim ciljem in svojim dosežkom. Nato z njo prejme napotke in usmeritve, ki mu omogočajo, da odpravi to razliko in se tako razvija naprej.

4.4.5 Vrstniški učenje in sodelovanje

Ljudje se lažje učimo, kadar vemo, da bomo osvojeno znanje lahko prenesli tudi na druge, ne le za namen ocenjevanja. Učenci ocenjujejo svoje dosežke in dosežke sošolcev na podlagi dogovorjenih kriterijev uspešnosti. S pomočjo lastne in vrstniške presoje si med seboj pomagajo prepoznati in preseči morebitna šibka področja, kar jim omogoča načrtovanje naslednjih korakov.

Pri vrstniškem učenju in drugih bralnih dejavnostih je metoda branja v dvojicah še posebej pomembna. Ta metoda uravnava razmerje med učenčevim glasnim branjem in poslušanjem branja sošolcev, kar preprečuje slabosti frontalnega glasnega branja. Pri frontalnem branju namreč učenci berejo v tempu drugega, kar lahko povzroči, da se počasnejši bralci izgubijo v besedilu. Po branju si učenci izmenjajo povratne informacije, kar dodatno spodbuja njihovo učenje.

4.4.6 Samovrednotenje učenja in znanja

Učenci potrebujejo priložnosti, da lahko spremljajo svoje znanje, usmerjajo svoje napore, merijo kakovost svojega dela in si postavljajo jasne in merljive cilje za izboljšanje. Učenje, ki temelji na praktičnih izkušnjah, vključuje učinkovite strategije samoocenjevanja, refleksije in postavljanja ciljev. Samovrednotenje lastnega dela mora izhajati iz vnaprej postavljenih ciljev in kriterijev.

Bralna učinkovitost je rezultat prepletanja notranjih in zunanjih dejavnikov, pri čemer ima vsak posamezen element – od družinske podpore, učiteljevega pristopa do učenčeve motivacije – ključno vlogo. Raziskave potrjujejo, da zgled staršev in učiteljev, pozitivno bralno okolje ter možnost izbire in samostojnosti pomembno vplivajo na razvoj bralne kulture. Prav tako je pomembno, da učitelji prepoznajo psihološke potrebe učencev in s premišljenim delom spodbujajo njihovo notranjo motivacijo za branje.

Sistematično razvijanje bralnih strategij in spremljanje napredka učencev omogoča, da se vsakemu posamezniku približamo na njemu prilagojen način. Le s celostnim pristopom lahko dosežemo, da branje ne bo zgolj šolska naloga, temveč vrednota in užitek, ki otroka spremlja tudi v odraslo življenje.

Ugotavljam, da s takšnim načinom poučevanja (s pomočjo formativnega spremljanja) lažje sledim napredku učencev, s posebnim poudarkom na razvoju bralnih veščin. Uvidela sem, da takšno spremljanje omogoča učitelju, da natančno prilagaja svoje metode poučevanja, saj

temelji na zbiranju dokazov in uporabi jasnih kriterijev za vrednotenje. Ta pristop ne le da olajša učitelju, da razume potrebe posameznih učencev, temveč tudi spodbuja aktivno sodelovanje učencev v njihovem učenju.

Učenci so se skozi praktične dejavnosti, kot so analiza posnetkov branja, samoevalvacija in ocenjevanje s strani vrstnikov, naučili pomembnosti branja in njegovih različnih vidikov v vsakdanjem življenju. Spoznali so, da je branje ključno za razumevanje navodil in informacij, kar krepi njihov občutek odgovornosti za lastno učenje. Redno spremljanje napredka, ki je vključevalo mesečne preizkuse, je učencem omogočilo, da so vizualizirali svoje dosežke in se osredotočili na izboljšave, kar se je pokazalo kot učinkovit motivacijski dejavnik.

V naslednjem šolskem letu bom še večji poudarek dala med vrstniškemu ocenjevanju, ki bi lahko razjasnil, kako to oblikuje motivacijo in napredek učencev. Razmisliti pa je potrebno tudi, kako aktivno vključiti starše v proces spremljanja napredka ter, kako pomembno bi to vplivalo na učence.

Z vsemi temi predlogi za nadaljnje raziskovanje lahko še dodatno izboljšamo učne prakse in ustvarimo podporno okolje, ki bo učencem pomagalo pri razvoju njihovih bralnih zmožnosti in splošni akademski uspešnosti.

5 NAMEN

Ugotoviti, ali šola kot vzgojno izobraževalna ustanova pomembno vpliva na razvoj učinkovitega bralca. To je bralca, ki bere tekoče in natančno, z razumevanjem, ima ustrezen obseg besedišča, je pri branju fleksibilen in za branje motiviran.

Ugotoviti ali imajo tudi starši in njihov odnos do branja pomemben vpliv na razvoj učinkovitega bralca.

Cilj moje raziskovalne naloge je, da bi otokom in staršem predstavila, kako pomemben je vsakodnevni trening branja v 1. VIO, saj le ta vpliva na to, kdaj bo otrok proces branja avtomatiziral in branje otroku ne bo več predstavljalo napora ter kako na bralni napredek vpliva motivacija, podpora staršev in redna praksa.

6 OPREDELITEV PROBLEMA

Kljub velikemu številu programov za spodbujanje branja, številni otroci na koncu 3. razreda še vedno ne berejo tekoče, prebrane vsebine ne razumejo. Zanima nas, kateri dejavniki prispevajo k temu in kako lahko učitelji in starši prispevajo k izboljšanju.

7 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PODROČJA

Raziskovalno področje naloge se osredotoča na razvoj bralne pismenosti v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole, zlasti pri učencih tretjega razreda. Poseben poudarek je namenjen vplivu družinskega okolja na bralne navade otrok ter vlogi šole pri spodbujanju rednega in učinkovitega branja. Zanima nas, kako različni dejavniki – kot so prisotnost knjig v domačem okolju, zgled staršev, pogostost skupnega branja in pogovori o prebranem – vplivajo na otrokovo motivacijo za branje in njegov bralni napredek.

Pomembno raziskovalno izhodišče je vprašanje, ali otroci, ki odraščajo v spodbudnem bralnem okolju, kjer je knjiga vrednota in kjer odrasli aktivno berejo, razvijejo večjo notranjo motivacijo za branje. Prav tako želimo osvetliti, kako lahko šola pomaga otrokom, ki doma ne prejemajo ustreznih spodbud, da bi kljub temu razvili bralne spretnosti in odnos do branja. V ospredju je torej primerjava med učenci, ki prihajajo iz bralno bogatih okolij, in tistimi, ki takšnih izkušenj nimajo, ter iskanje učinkovitih strategij za spodbujanje vseh učencev k rednemu in razumevajočemu branju.

7.1 Raziskovalna vprašanja, predpostavke in omejitve

V raziskavi sem se osredotočila na razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na razvoj učinkovitega bralca v tretjem razredu osnovne šole. Raziskovalna vprašanja, ki usmerjajo empirični del naloge, so naslednja:

- Kakšna je vloga staršev pri razvoju bralnih navad otrok? (vpliv njihovega zgleda, domača bralna kultura, skupno branje ipd.)
- Kako učenci doživljajo branje? (ali berejo radi, kaj jih pri branju motivira ali ovira, kako sami ocenjujejo svoje bralne spretnosti)
- Kako se bralna učinkovitost učencev spreminja skozi šolsko leto? (ali redna praksa/vsakodnevno branje vodi do tekočega branja in branj z razumevanjem)

Ta vprašanja naslavlja tri ključna področja: družinsko okolje, osebno motivacijo učencev in dejanski napredek pri branju. Njihov namen je pridobiti vpogled v dejavnike, ki vplivajo na razvoj učinkovitega bralca v tretjem razredu osnovne šole.

Na podlagi raziskovalnih vprašanj sem oblikovala naslednje hipoteze, ki sem jih preverjala s pomočjo analiz anket in spremljanja bralnega napredka:

HIPOTEZA 1: Otroci, katerih starši radi berejo, tudi sami pogosteje berejo z veseljem.
HIPOTEZA 2: Otroci, ki radi berejo, pogosteje posegajo po zahtevnejših besedilih in se na branje spomnijo samoiniciativno.

HIPOTEZA 3 : Večina otrok ob koncu 3. razreda osnovne šole razume prebrano besedilo.

V okviru raziskave je bilo treba upoštevati tudi nekatere omejitve:

- vzorec raziskave je bil omejen na en razred tretješolcev,
- podatki temeljijo na samooceni učencev in mnenju staršev, kar lahko vključuje subjektivne pristranskosti,
- raziskava je potekala v enem šolskem letu, kar ne omogoča dolgoročnega spremljanja učinkov,
- motivacija za sodelovanje je lahko vplivala na iskrenost in natančnost odgovorov v anketah.

Kljub tem omejitvam raziskava ponuja pomemben vpogled v povezavo med domačim okoljem, učenčevim doživljanjem branja ter dejanskim napredkom pri razvoju bralnih spretnosti.

7.2 Spremenljivke

V raziskavi smo opazovali in primerjali različne spremenljivke, ki vplivajo na razvoj bralne učinkovitosti pri učencih tretjega razreda. Spremenljivke so bile razvrščene na dve glavni skupini:

7.2.1 Neodvisne spremenljivke

To so spremenljivke, ki potencialno vplivajo na razvoj bralnih navad in bralne učinkovitosti:

- Spol učenca (moški/ženski),
- Stopnja izobrazbe staršev (osnovna, srednja, višja/visoka),
- Pogostost branja staršev (radi berejo, berejo občasno, ne berejo),
- Bralne spodbude doma (ali starši berejo otrokom, jih spominjajo na branje, se pogovarjajo o prebranih knjigah),
- Motivacija za branje (samostojna pobuda, zunanja spodbuda, nezanimanje).

7.2.2 Odvisne spremenljivke

To so spremenljivke, ki smo jih spremljali kot rezultat določenih okoliščin ali dejavnikov:

- Samopodoba učencev glede lastnega branja (npr. kako ocenjujejo svoje bralne sposobnosti),
- Pogostost branja učencev (dnevno, občasno, zelo redko),
- Stopnja bralne tekočnosti (število prebranih besed na minuto, pogostost napak, napredek skozi leto),
- Razumevanje prebranega (obnova prebranega besedila s svojimi besedami, odgovori na vprašanja o prebranem besedilu),
- Vrsta in zahtevnost izbranih besedil (zgodba, knjiga, krajša besedila ipd.).

7.3 Metodologija

V raziskavi smo uporabili kombinirani raziskovalni pristop, ki združuje kvantitativne in kvalitativne metode. Uporabili smo anketno raziskavo za učence in starše ter sistematično spremljanje bralnega napredka učencev skozi šolsko leto. Na ta način smo zajeli tako stališča in doživljanja sodelujočih kot tudi dejanski napredek pri branju.

7.3.1 Raziskovalna metoda

Za pridobivanje podatkov smo uporabili dve raziskovalni metodi: sistematično spremljanje bralnega napredka učencev skozi šolsko leto ter anketiranje staršev in otrok.

Bralno učinkovitost učencev tretjega razreda smo spremljali pri 26 učencih tretjega razreda od septembra do junija. Vsak mesec so učenci brali izbrano besedilo, učiteljica pa je spremljala število prebranih besed v minuti, napake pri branju, razločnost, intonacijo in tekočnost branja. Na osnovi teh podatkov smo mesečno beležili napredek vsakega posameznika in skupaj z učenci analizirali njihov napredek s pomočjo tabel in grafov.

Ob koncu šolskega leta smo izvedli še dve spletni anketi s pomočjo orodja 1KA. Prva anketa je bila namenjena staršem, z njo smo želeli ugotoviti, kako starši doživljajo branje svojih otrok, kako pogosto berejo otrokom, ali jih spodbujajo pri branju in kakšen odnos imajo do knjig. Anketa jim je bila poslana po elektronski pošti, izpolnilo jo je 19 staršev, kar predstavlja 73 % vseh staršev učencev v razredu. Starši so jo izpolnjevali anonimno. Podatke smo analizirali s pomočjo osnovnih statističnih postopkov.

Druga anketa je bila namenjena učencem, z njo pa smo želeli izvedeti, kako učenci sami doživljajo branje, ali radi berejo, kako pogosto berejo, kakšna besedila jih zanimajo, kako ocenjujejo svoje bralne zmožnosti in kdo jih spodbuja pri branju. Anketa je bila prav tako izvedena anonimno, dostop do nje pa so učenci dobili preko QR kode. Izpolnilo jo je vseh 26 učencev.

7.3.2 Raziskovalni vzorec

V raziskavo so bili vključeni učenci tretjega razreda osnovne šole, ki so skozi šolsko leto sodelovali v spremljanju svojega bralnega napredka, ter njihovi starši.

V razredu je bilo skupno 26 učencev, od tega 8 deklic in 18 dečkov. Vsi učenci so sodelovali v rednih mesečnih meritvah bralne hitrosti in tekočnosti branja.

Tabela 2: Število (n) in odstotki anketiranih učencev po spolu

spol	n	n %
fantje	18	69
dekleta	8	31
SKUPAJ:	26	100

Graf 1: Spol (n = 26)

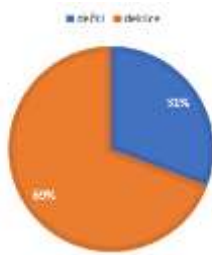
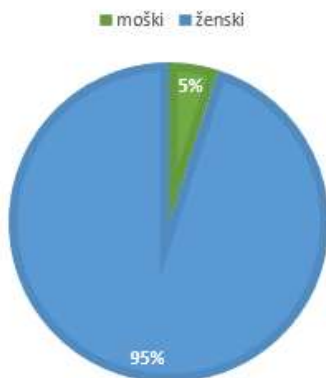

Tabela 3: Število anketiranih staršev

spol	n	n %
moški	1	5
ženski	18	95
SKUPAJ:	19	100

Graf 2: Spol (n = 19)

V anketi je sodelovalo 5 % anketirancev z osnovnošolsko izobrazbo, 16 % anketirancev s srednješolsko izobrazbo, 21 % anketirancev z višješolsko izobrazbo, 42 % anketirancev z visokošolsko izobrazbo in 16 % anketirancev z univerzitetno izobrazbo.

Tabela 4: Število (n) in odstotki anketiranih staršev po izobrazbi

izobrazba	n	n %
osnovna šola	1	5
srednja šola	3	16

višje šola	4	21
visoka šola	8	42
drugo	3	16
SKUPAJ:	19	100

Graf 3: Izobrazba anketirancev (n = 19)

8 REZULTATI OBDELAVE PODATKOV IN NJIHOVA INTERPRETACIJA

V šolskem letu 2024/2025 smo se v mesecu septembru s tretješolci pogovarjali o pomenu branja in njegovih različnih vidikih v vsakdanjem življenju. Učenci so ugotovili, da branje potrebujejo na vsakem koraku, da je branje ključno za razumevanje navodil, najrazličnejših oznak, receptov in drugih informacij, ki nas spremljajo v vsakdanjem življenju. Skupaj smo prišli do zaključka, da branje močno vpliva na naše vsakdanje življenje, saj bi pomanjkanje te spretnosti bistveno zmanjšalo samostojnost in učinkovitost posameznika v vsakdanjih situacijah.

Učenci so si postavili cilj, da bi do konca šolskega leta brali tekoče, brez zatikanja, razločno in z ustrezno intonacijo ter da bi prebrano razumeli. Predvajani so jim bili trije posnetki branja. Po poslušanju prvega posnetka so učenci ugotovili, da je imel bralec pri branju velike težave. Večino besed je črkoval, med posameznimi besedami je delal dolge premore, njegovo branje je bilo nerazločno, zaletavo, kar je otežilo razumevanje poslušanega besedila. Na drugem posnetku je bralec izpuščal dele besed, prebral začetek besede in/ali si izmislil svoje nadaljevanje besede. Pri branju ni upošteval ločil, kar je povzročilo nejasnosti in neenakomeren ritem branja. Občasno pa se je pri branju tudi popravljal. Zadnji posnetek je prikazoval tekoče branje, kjer je bralec jasno in razločno izgovarjal besede, ob tem pa je pravilno upošteval tudi ločila. Učenci so tako na konkretnem primeru prepoznali razlike med različnimi stopnjami bralne tekočnosti.

V nadaljevanju so učenci sami ocenili svoje branje. Zapisali so, kako berejo, v katero skupino bralcev sodijo in zakaj so se tako ocenili. Nato so se razdelili v pare in brali še drug drugemu. Po branju je tudi sošolec ocenil učenčevo branje. Svojo samooceno branja so primerjali s sošolčevo oceno njegovega branja in iz teh dveh ocenil si je vsak učenec nato pripravil načrt za izboljšanje svojega branja. Po pogovoru so prišli do zaključka, da je za napredek potrebna redna vsakodnevna vaja, saj "le vaja naredi mojstra, če mojster dela vajo."

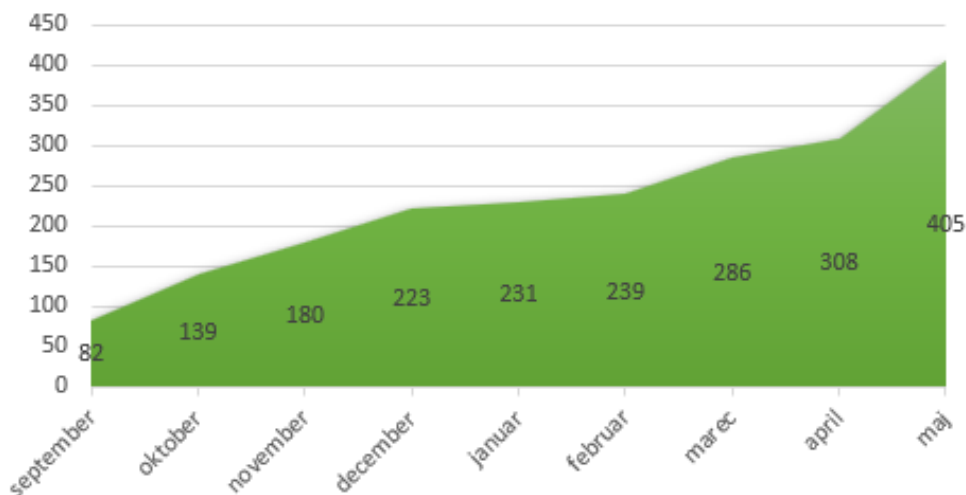
Spremljanje branja je potekalo vsak mesec v enakih pogojih, saj smo želeli zagotoviti čim večjo primerljivost rezultatov. Vsak učenec je bral enako dolgo besedilo, ki je bilo glede zahtevnosti prilagojeno stopnji njihove bralne zmožnosti. V začetnih mesecih smo uporabljali krajša, preprostejša besedila z znano vsebino, v kasnejših pa daljša in zahtevnejša, ki so zahtevala več razumevanja, pravilno rabo ločil in intonacije. Besedila so bila skrbno izbrana tudi glede na tematiko – najpogosteje so se nanašala na šolsko življenje, naravo, živali in letne čase, kar je učencem omogočilo, da so se z vsebino lažje poistovetili. Večinoma so prevladovala neumetnostna besedila, nekaj pa je bilo tudi umetnostnih besedil.

Med branjem smo beležili čas, ki ga je učenec potreboval, da je prebral besedilo in napake, ki so jih učenci naredili med branjem (izpuščanje, dodajanje ali zamenjava črk ali delov besed, napačno prebrane besede, prebran začetek besede in nesmiselno ali neprebrano nadaljevanje, zamenjava besed, zamenjava črk v besedi, izpuščanje vrstic ali ne upoštevanje ločil). Po vsakem branju smo učencu sporočili, koliko besed je prebral in koliko od vseh besed

jih je prebral pravilno. Skupaj smo pregledali napredek od prejšnjega meseca in ugotovili, ali je napredoval. Te podatke je učenec skrbno vpisal v preglednico, na podlagi katere je vsak učenec narisal svoj graf bralnega napredka. Graf je bil učencem posebej zanimiv, saj so vizualno videli, kako se njihova bralna hitrost mesečno izboljšuje. To jih je dodatno motiviralo in spodbudilo, da so želeli naslednjič prebrati še več besed v minuti.

Da bi spremljali, kako se je skozi šolsko leto stopnjevala zahtevnost besedil, sem beležila tudi število besed, ki so jih učenci prebrali vsak mesec. Besedila so bila vsebinsko povezana, a postopno daljša in nekoliko zahtevnejša. Spodnji graf prikazuje, kako se je število besed po mesecih povečevalo.

Graf 4: Stopnjevanje zahtevnosti besedil (število besed po mesecih)

Iz podatkov, ki smo jih pridobili, je razvidno, da se je število besed v branih besedilih skozi šolsko leto postopno povečevalo. V septembru so učenci brali besedilo z 82 besedami, v maju pa so že uspešno brali besedila, ki so obsegala več kot 400 besed. Postopno stopnjevanje zahtevnosti besedil je učencem omogočilo, da so se postopoma prilagajali na daljša in zahtevnejša besedila in tako postopno razvijali bralno tehniko in lažje vzdrževali pozornost skozi daljša besedila ter ohranjali motivacijo za branje. Kljub temu so učenci ob koncu šolskega leta dosegli višjo hitrost branja kot na začetku, kar kaže na dejanski napredek v bralni tekočnosti in razumevanju. Takšen način dela je prispeval k postopnemu in trajnemu napredku, saj so učenci lahko sproti spremljali svoj razvoj in opazovali, kako se ob redni vaji povečuje njihova bralna zmožnost.

Sčasoma so učenci spremljanje začeli doživljati kot prijeten izziv. Njihov cilj ni bil več le doseči boljši rezultat, temveč so težili k temu, da bodo razumeli vsebino prebranega besedila. Postajali so vse bolj samozavestni. Tedensko so si lahko izbrali vajo, ki bi pripomogla k boljšemu branju. Med bolj priljubljenimi so bile vsakodnevno glasno branje, pri čemer so bili njihovi poslušalci njihove najljubše plišaste igrače, branje krajših zgodbic mlajšim sorojencem,

snemanje svojega branja na telefon, branje na nevsakdanjih mestih (pod mizo, leže na postelji, s svetilko, z obutima različnima nogavicama, pod drevesom, z rokavicami na rokah...). Takšen pristop jih je učil vztrajnosti, samorefleksije in odgovornosti za lastno učenje.

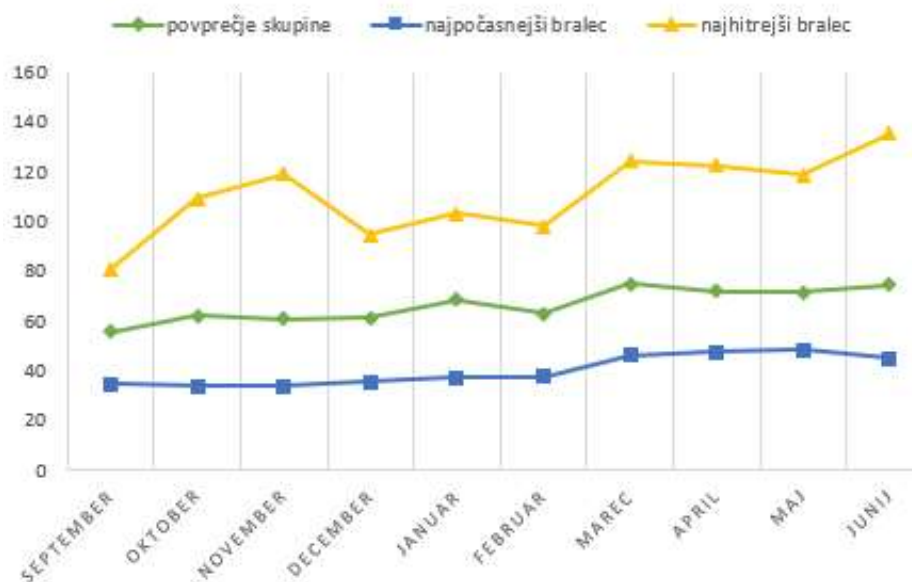
V prvih mesecih so bile najpogostejše napake izpuščanje ali menjava črk, zamenjava krajših besed (in/ni) in izpuščanje oziroma preskakovanje vrstic. Pri nekaterih učencih je bilo opaziti, da so brali prehitro in zato pogosto niso razumeli prebrane vsebine. Ko smo se o tem pogovorili, so se naučili upočasniti tempo in več pozornosti namenili natančnosti in ustrezni intonaciji. V kasnejših mesecih se je število napak občutno zmanjšalo, kar je pokazalo na izboljšano koncentracijo in razumevanje prebranega besedila.

Učenci so bili na svoje rezultate ponosni. Pogosto so se po branju zelo kritično samoocenili. Realno so povedali, kje so bili dobri oziroma kaj so izboljšali od prejšnjega meseca, ter kaj še morajo izboljšati. Takšni odzivi so pokazali, da spremljanje napredka ni delovalo kot pritisk, temveč kot pozitivna motivacija. Zlasti pri počasnejših bralcih je bilo opaziti večjo samozavest in občutek uspeha, ko so na grafu videli svoj napredek.

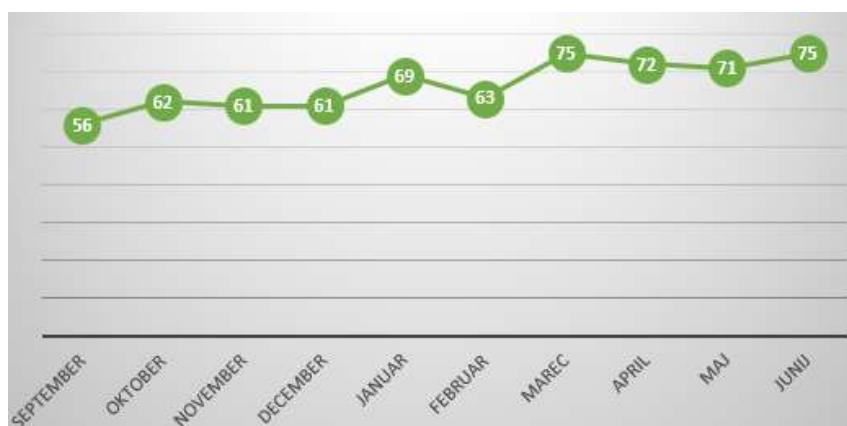
Pomemben del raziskave je bilo tudi sodelovanje s starši. Na pogovornih urah smo jih redno seznanjali z dosežki njihovih otrok in jih spodbujali k vsakodnevni branju doma. Mnogi so poročali, da so otroci pogosteje segali po knjigah, nekateri pa so uvedli skupno branje kot del večerne rutine.

Rezultati raziskave kažejo, da so tretješolci v šolskem letu napredovali v hitrosti branja kljub temu, da so bila besedila iz meseca v mesec daljša in zahtevnejša. Najpočasnejši bralci so v septembru prebrali le 35 besed v minuti, v juniju pa že okoli 49 ali več besed v minuti. Najhitrejši bralci pa so napredovali od 81 prebranih besed v minuti meseca septembra do kar 136 prebranih besed v minuti v mesecu juniju. Povprečje se je iz meseca v mesec dvigovalo, kar kaže na konstanten napredek celotne skupine.

Graf 5: Mesečno spremljanje števila prebranih besed v minuti za cel razred (n = 26)

Graf 6: Povprečje prebranih besed

Podatki, ki smo jih pridobili z raziskavo jasno pokažejo, da so tretješolci v šolskem letu postopno napredovali v hitrosti branja kljub temu, da so bila besedila iz meseca v mesec daljša in zahtevnejša. Povprečje skupine se je skozi leto vztrajno dvigovalo, kar kaže na konstanten napredek celotne skupine. Pri učencih z najnižjo začetno hitrostjo branja se je povprečno število prebranih besed v minuti povečalo s 35 v mesecu septembru na približno 49 v mesecu juniju. Učenci z najvišjo začetno hitrostjo branja so v istem obdobju napredovali z 81 na 136 prebranih besed v minuti. Povprečje se je iz meseca v mesec dvigovalo, kar kaže na konstanten napredek celotne skupine. To potrjuje, da redno mesečno spremljanje bralnega napredka in spodbujanje k branju pozitivno vpliva na vse učence, ne glede na začetno raven.

Iz podatkov, ki smo jih pridobili lahko sklepamo, da redno mesečno spremljanje hitrosti branja omogoči učencem, da postanejo pozorni, osredotočeni in samozavestni bralci. Napredek je opazen pri vseh – tako pri najpočasnejših kot tudi najhitrejših učencih.

Dejstvo, da so ob koncu leta prebrali več besed v minuti kljub bolj zahtevnemu besedilu potrjuje, da se redno in sistematično branje izplača. Tak način dela učencem pomaga razvijati bralno tehniko, razumevanje in vztrajnost.

Sistematično spremljanje branja se je izkazalo za učinkovito orodje pri razvoju bralne tehnike in razumevanju prebranega besedila. Učenci so pri tem razvijali delovne navade, potrpežljivost in željo po osebnem napredku. Nam pa je tak pristop omogočil boljši vpogled v posameznikove sposobnosti in olajšal načrtovanje diferenciacije pouka. V prihodnje bi želeli spremljanje bralnega napredka razširiti še na področje razumevanja prebranega besedila, saj hitrost branja sama po sebi ne zagotavlja razumevanja, ki je ključno za razvoj bralne pismenosti in kritičnega mišljenja.

Tabela 5: Spremljanje bralnega napredka

	OB	AC	ME	AV	JJ	NK	TK	IK	JO	FM	SO	MTP	FPB	ŽP	ZP	MP	AS	VS	MS	ZŠ	MT	ČU	EV	HV	KZP
september	39	38	59	54	55	70	55	37	35	37	60	75	41	59	52	72	77	52	41	64	81	56	40	78	65
oktober	54	48	55	61	56	90	57	39	34	57	66	102	46	59	60	63	51	44	43	60	109	54	41	101	62
november	51	51	70	58	56	83	56	40	34	55	73	83	45	59	59	75	79	40	41	60	119	54	39	79	57
december	49	52	90	55	54	88	56	42	42	63	69	92	51	65	63	66	74	36	42	64	95	53	44	73	56
januar	54	65	76	66	58	103	57	37	33	67	77	100	46	76	70	75	85	53	52	65	101	51	54	95	68
februar	53	55	69	58	57	98	57	47	38	54	70	98	46	71	68	69	78	47	45	67	94	57	45	77	57
marec	63	65	82	68	62	95	69	53	46	62	83	118	56	63	84	124	86	47	47	65	93	64	53	111	68
april	58	56	70	72	59	98	70	59	48	51	74	122	50	67	75	99	98	50	51	73	92	57	50	123	61
maj	55	50	66	65	64	96	62	49	49	57	80	119	54	76	74	79	91	62	55	64	118	65	54	116	65
junij	58	63	65	69	60	101	62	63	45	62	82	131	59	84	81	87	84	51	59	62	95	62	47	136	80

Podatki, ki smo jih zbrali tekom šolskega leta v zgornji tabeli pokažejo, da se je razpon hitrosti branja učencev skozi leto postopoma večal, saj so najhitrejši bralci močno napredovali. V mesecu septembru so prebrali 81 besed na minuto, v juniju pa že 136 besed v minuti. Bralni napredek najpočasnejših bralcev je bil manjši. V mesecu septembru je najslabši bralec prebral 35 besed v minuti, junija pa 47 besed. Podatki v tabeli kažejo, da se učenci med seboj močno razlikujejo v bralnih sposobnostih. To učitelju jasno sporoča, da mora pri pouku delo diferencirati in uporabljati individualen pristop ter prilagajati zahtevnost nalog, da bo lahko vsak otrok napredoval glede na svoje zmožnosti. Ker smo želeli spodbuditi tudi učence, ki imajo težave z branjem, niso motivirani za branje, doma nimajo ustreznega spodbudnega okolja, starši jim ne predstavljajo bralnega vzora, nekateri doma celo nimajo knjig, smo razmišljali o možnostih, kako bi jim lahko pri tem pomagali. Prišli smo do zaključka, da bi nam pri tem mogoče lahko pomagala sodobna tehnologija. Odločili smo se preizkusiti, ali lahko uporaba spletne aplikacije pozitivno vpliva na učenčev napredek pri branju. Da bi tem učencem omogočili dodatno spodbudo za branje, smo uvedli kratko vsakodnevno jutranje branje s pomočjo spletne aplikacije. Izbrali smo digitalno orodje, ki je učencem omogočilo branje krajših besedil, merjenje časa in samodejni izračun števila prebranih besed na minuto. Učenci so brali 5 do 10 minut dnevno, pri čemer so si sami izbirali besedila glede na svojo stopnjo zahtevnosti in zanimanje. Vsak učenec si je najprej izbral obliko pisave, primerne razmike med črkami in vrsticami ter poljubno barvo ozadja, ki mu je najbolj ustrezala. Besedila, ki si jih je lahko učenec izbral so bila razdeljena po stopnjah, tako da si je lahko vsak izbral

besedilo, ki je bilo zanj ravno prav težko in ravno prav dolgo za bralni trening. Spletna aplikacija je omogočila tudi, da smo lahko dodajali lastna besedila. Branemu besedilu s pomočjo aplikacije je lahko sledil na različne načine. Lahko si je nastavil, da se mu je pokazala samo beseda, ki jo je bral, ali cela vrstica ali cel odstavek ali pa celo besedilo. Lahko si je izbral tudi prst, ki je sledil njegovemu branju. Učenec si je lahko v besedilu obarval tudi posamezne črke. Obarvani samoglasniki so mu pomagali, da je gladko prebral tudi težje in bolj zapletene besede. Z obarvanjem črk si je lahko pomagal tudi pri razločevanju podobnih črk (p/b/d, u/n, a/o...).

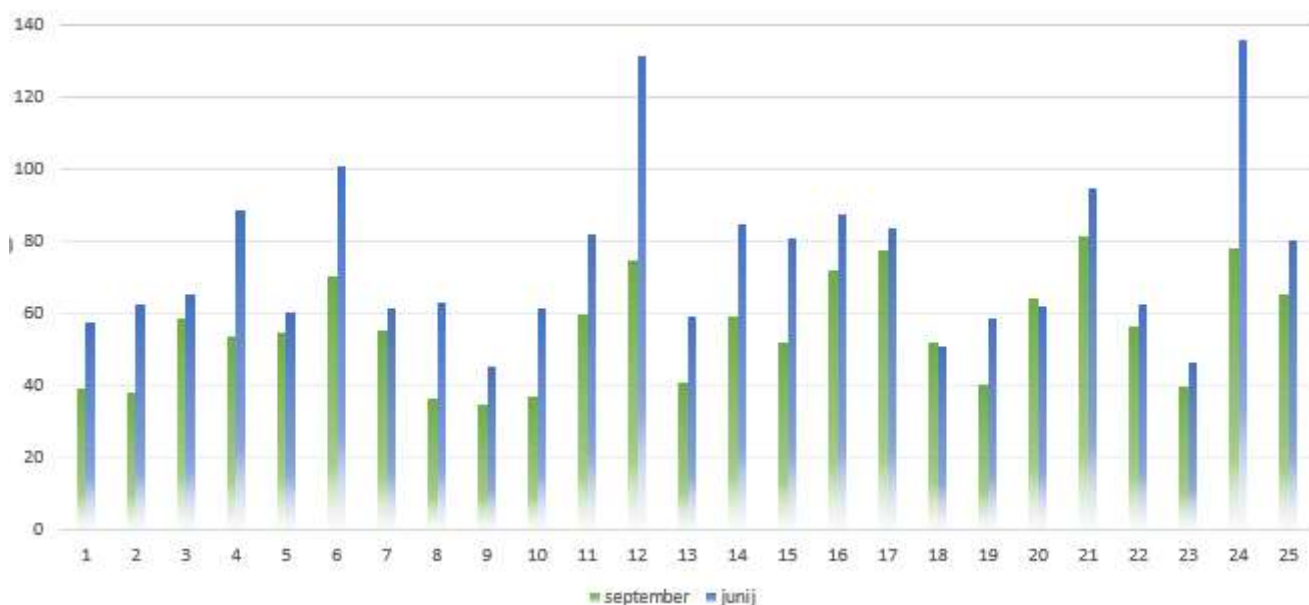
Aplikacija je omogočala spremljanje napredka v realnem času, kar je učence dodatno motiviralo. Enkrat tedensko smo skupaj pregledali rezultate, se pogovorili o morebitnih težavah in določili osebne cilje za naslednji teden. Na ta način so učenci razvijali samoevalvacijo in zavedanje lastnega napredka, kar je pomemben dejavnik pri oblikovanju bralne samostojnosti.

Po nekaj mesecih redne uporabe so rezultati pokazali opazen napredek tudi pri tistih učencih, ki so imeli na začetku najnižjo bralno hitrost. Učenci so povedali, da jim branje postaja manj naporno. Učence je k rednemu branju spodbujala tudi igrifikacija aplikacije – zbiranje točk, dosežkov in možnost primerjave rezultatov med tedni.

Ugotovili smo, da so ključnega pomena redne in krajše, a pogoste bralne vaje, ki bralcem pomagajo ohranjati bralno kondicijo. Tak način dela omogoča učencem, da postopno izboljšujejo bralno hitrost in razumevanje, ne da bi branje doživljali kot prisilo.

Uporaba spletne aplikacije se je pokazala kot učinkovita dopolnitev rednim bralnim vajam, zato menimo, da bi bilo smiselno tovrstno metodo vključiti tudi v prihodnje delo z učenci.

Graf 7: Spremljanje bralnega napredka (n = 26)

Iz podatkov, ki smo jih pridobili je razvidno da je prav vsak učenec ob koncu šolskega leta bral hitreje kot na začetku, kar kaže na enoten trend napredka celotne skupine.

Nekateri učenci so svoj rezultat izboljšali le za nekaj besed na minuto, drugi pa so dosegli izjemen napredek, tudi za več kot 50 do 60 besed na minuto. Iz podatkov lahko razberemo tudi, da se razlike med posamezniki ohranjajo, vendar se hkrati povečuje raven dosežkov pri vseh – najpočasnejši bralci so izboljšali svoj tempo, najhitrejši pa so dosegli še večjo tekočnost.

Takšni rezultati potrjujejo, da redno spremljanje bralnega napredka, ustrezne in pravočasne povratne informacije ter sistematična vaja, prispevajo k izboljšanju bralne hitrosti. Učenci so s sprotnim beleženjem napredka pridobili večjo motivacijo, samozavest in zavedanje o pomenu rednega branja.

Rezultati raziskave potrjujejo, da redno spremljanje hitrosti branja in postopno stopnjevanje zahtevnosti besedil pozitivno vplivata na razvoj bralne zmožnosti učencev. Iz prikazanih grafov je razvidno, da so učenci v šolskem letu dosegli opazen napredek tako v hitrosti branja kot tudi v razumevanju daljših besedil.

V začetku šolskega leta so tretješolci brali besedila, ki so obsegala 82 besed, do konca leta pa so uspešno brali besedila z več kot 400 besedami. Kljub večji zahtevnosti besedil se je povprečna hitrost branja skupine povečala s 56 besed na minuto v septembru na 75 besed v maju. Najhitrejši bralci so dosegli kar 136 besed na minuto, najpočasnejši pa so svoj rezultat izboljšali s 35 na 47 besed na minuto.

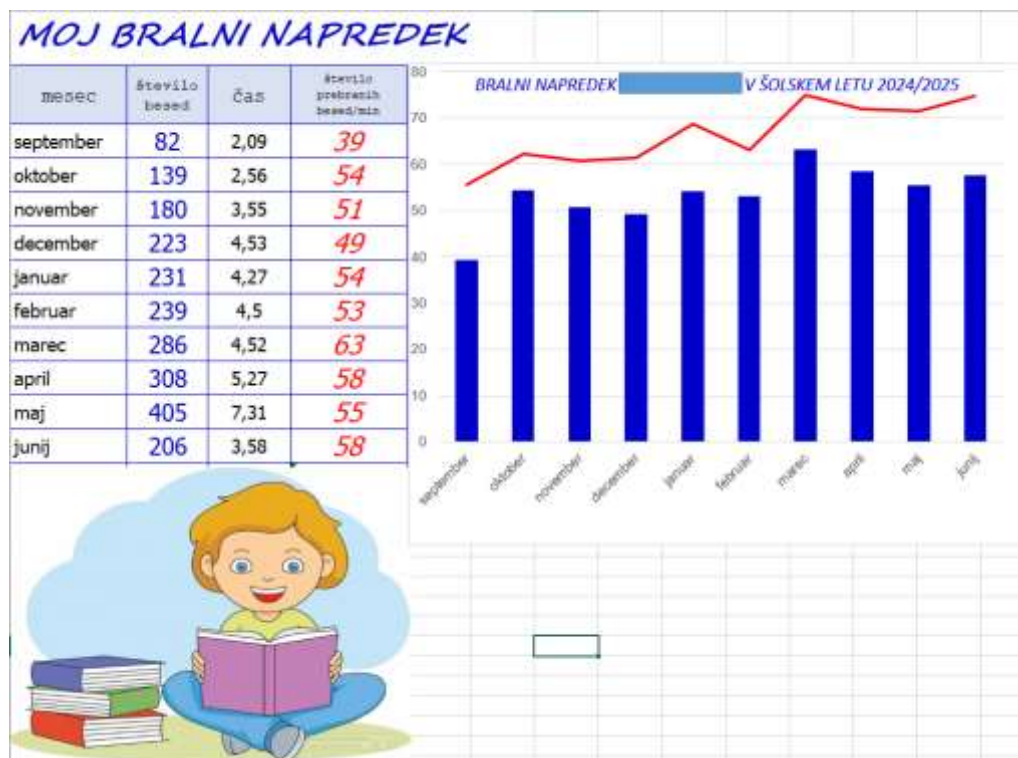
Napredek je bil viden pri vseh učencih – ne glede na začetno raven bralne spretnosti. Učenci so s pomočjo rednih meritev postali bolj pozorni na svoje branje, razvijali samozavest in dosegali osebne cilje. Tudi starši so bili sproti seznanjeni z napredkom svojih otrok, kar je dodatno spodbudilo sodelovanje med šolo in domom.

Pomemben del raziskave je predstavljalo tudi vsakodnevno glasno branje doma, kjer so učenci brali svojim plišastim prijateljem, sorojencem ali staršem. Ta pristop je spodbudil sproščenost pri branju, povečal veselje do knjige in omogočil, da je branje postalo del njihove vsakdanje rutine.

Izsledki potrjujejo, da redno, sistematično in spodbudno delo prinaša dolgoročne rezultate. Učenci, ki redno berejo, razvijajo tekoče in razločno branje, poleg tega bogatijo tudi besedni zaklad, lažje razumejo brana besedila ter se posledično uspešneje učijo. Branje tako ostaja ena najpomembnejših spretnosti, ki otrokom odpira vrata v znanju, domišljiji in samostojnosti.

Na spodnjih slikah je predstavljen bralni napredek treh učencev, ki so v šolskem letu 2024/2025 vsak mesec spremljali svoje rezultate pri branju. Pri tem so beležili število prebranih besed, čas branja in število prebranih besed na minuto, kar nam je omogočilo spremljanje hitrosti in tekočnosti branja skozi daljše obdobje.

Slika 1: Bralni napredek učenca A

Iz podatkov lahko razberemo, da je učenec A v začetku šolskega leta prebral besedilo z 82 besedami v dveh minutah, kar pomeni, da je prebral 39 besed v minuti. Do konca šolskega leta je njegova hitrost branja postopoma napredovala na 58 prebranih besed v minuti. Njegov napredek je bil postopen in enakomeren, brez večjih nihanj med posameznimi meseci. Kljub vidnemu izboljšanju učenec še vedno spada med slabše bralce (učence, ki berejo počasi z veliko napakami), saj njegovi rezultati ne dosegajo povprečne hitrosti skupine. Ta primer jasno kaže, da redno sistematično branje skozi leto pripomore k postopnemu povečanju tekočnosti branja, tudi če je začetna hitrost nizka. Hkrati potrjuje, da je dosledno spremljanje in spodbujanje bralnega napredka pomembno za učence, ki se soočajo s težavami pri branju, saj jim omogoča postopno izboljševanje njihove učinkovitosti in samozavesti pri branju.

Slika 2: Bralni napredek učenca B

Iz podatkov na sliki lahko razberemo, da je učenec B izraziteje napredoval. V septembru je prebral 70 besed v minuti, meseca junija pa kar 101 besedo v minuti. Njegov napredek je bil hiter in konstanten, kar kaže na razvito tehniko branja in visoko bralno motivacijo. Iz grafa je razvidno, da se je bralna hitrost najhitreje povečevala v začetku šolskega leta, nato pa se je do konca leta stabilizirala. Takšen potek je značilen za učence, ki z branjem pridobijo samozavest in redno vadijo.

Slika 3: Bralni napredek učenca C

Iz podatkov na sliki je razvidno, da je učenec C bral nekoliko neenakomerno. V začetku leta je prebral 65 besed v minuti, nato so njegovi rezultati nekaj časa nihali, proti koncu pa se je njegova hitrost močno povečala – na 80 prebranih besed v minuti. Tak vzorec pokaže, da je učenec potreboval več spodbude, podpore in individualiziranega pristopa v začetnih mesecih, vendar se je ob ustrezni motivaciji, diferenciaciji in vsakodnevnemu treningu branja tudi s pomočjo spletne aplikacije njegova hitrost branja izboljšala.

Če primerjamo vse tri učence, opazimo, da so vsi dosegli napredek v hitrosti branja, vendar z različno dinamiko.

- Učenec A je napredoval počasi, a vztrajno.
- Učenec B je pokazal izrazit in enakomeren napredek skozi celotno obdobje.
- Učenec C je napredoval neenakomerno, vendar z zelo dobrim zaključkom.

Povprečno povečanje hitrosti branja med septembrom in junijem znaša približno 15–40 besed na minuto, kar kaže, da se redno branje in spremljanje rezultatov pozitivno odražata na bralnih sposobnostih.

V vseh primerih pa se opazi, da je napredek nekoliko manj izrazit v obdobjih, ki sovpadajo s počitnicami. To nakazuje, da učenci v času počitnic manj berejo, kar vpliva na tekočnost in hitrost branja.

Iz pridobljenih podatkov lahko zatrdimo, da sistematično spremljanje bralnega napredka učencem pomaga razumeti lastni razvoj, hkrati pa učiteljem omogoča boljše načrtovanje podpore pri branju. Ne glede na začetno raven vsi trije učenci dosegajo napredek, kar potrjuje učinkovitost rednega bralnega treninga in ustrezne motivacije ter izbire primernih besedil. Pomembno pa je tudi, da učence spodbujamo k branju med počitnicami, saj lahko daljši premori brez branja upočasnijo razvoj bralne tekočnosti.

HIPOTEZA 1: Otroci v 3. razredu osnovne šole razumejo prebrano besedilo.

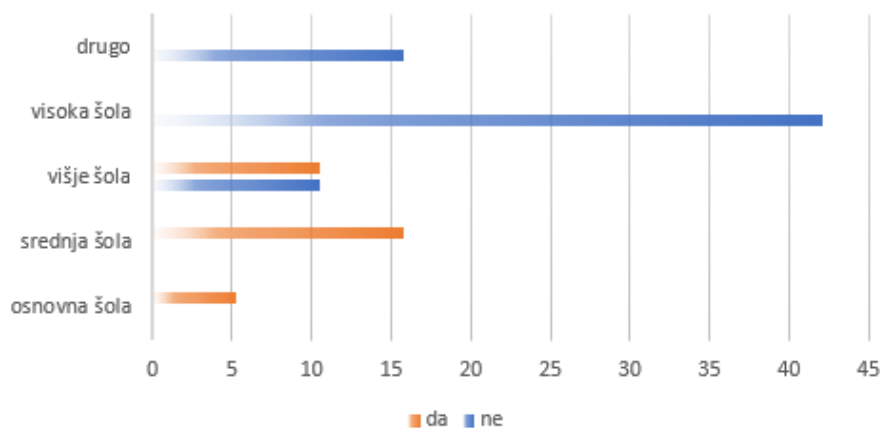
<i>HIPOTEZA</i>	<i>KAZALNIKI/SPREMENLJIVKE</i>	<i>NAČIN PREVERJANJA</i>
Otroci, katerih starši radi berejo, tudi sami pogosteje berejo z veseljem.	Odnos staršev do branja Odnos otrok do branja	Primerjava odgovorov staršev in otrok iz anketnih vprašalnikov

V anketi je 68 % anketiranih staršev tretješolcev povedalo, da radi berejo. Med njimi je skoraj polovica (42 %) tistih, ki imajo visokošolsko izobrazbo, 16 % tistih, ki imajo univerzitetno. 16 % anketirancev s srednješolsko izobrazbo in 5 % anketirancev z osnovnošolsko izobrazbo pa ne bere rado.

Tabela 6: Število (n) in odstotki anketirancev, ki radi berejo

Ali radi berete?	da	n %	ne	n %
osnovna šola	0	0	1	5
srednja šola	0	0	3	16
višje šola	2	11	2	11
visoka šola	8	42	0	0
drugo:	3	16	0	0
SKUPAJ:	13	68	6	32

Graf 8: Priljubljenost branja (n = 19)

Rezultati ankete kažejo, da 68 % anketiranih staršev tretješolcev rado bere. Pri tem so različni dejavniki vplivali na njihovo izbiro knjig:

- 21 % staršev pritegne zgodba,
- 79 % staršev pritegnejo drugi dejavniki, kot so naslov knjige, tema, zanimiv povzetek ali naslovnica.

To pomeni, da se večina staršev pri izbiri knjige ne odloča zgolj na podlagi vsebine zgodbe, temveč igrajo pomembno vlogo tudi vizualni in informativni elementi.

Analiza rezultatov nakazuje, da so starši pri izbiri knjig pozorni na zunanji vtis. To pomeni, da naslov, naslovnica in povzetek pomembno vplivajo na njihovo odločitev. Zgodba kot glavni dejavnik izbire je pomembna za manjši delež bralcev, kar nakazuje, da je prvi vtis ključen za pritegnitev pozornosti. Pomembnost vizualne in vsebinske predstavitve knjig pomeni, da bi založniki in avtorji morali več pozornosti nameniti privlačnim naslovom, premišljenim povzetkom in estetskemu oblikovanju knjig.

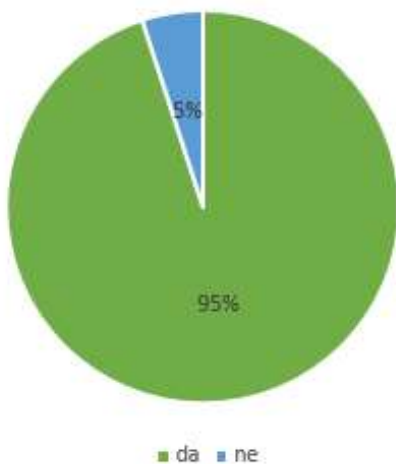
Iz rezultatov lahko povzamemo, da ima večina staršev pozitiven odnos do branja, vendar pri izbiri knjig ne igra glavno vlogo le zgodba, temveč tudi predstavitveni elementi knjige. Te ugotovitve so koristne tako za založnike kot tudi za avtorje in knjižnice, saj pomagajo razumeti, kaj bralce najbolj pritegne in kako jih motivirati k branju.

Skoraj tretjina (32 %) anketirancev ne berejo radi in za vzrok navajajo premalo časa in preveč drugih dejavnosti. Vse to lahko vpliva na bralne navade njihovih otrok. Še posebej zato bi morali te starše spodbujati, da bi z otroki delili svoje bralne izkušnje in skupaj izbirali knjige.

Tabela 7: Število (n) in odstotki anketirancev, ki berejo s svojim otrokom

Ali berete s svojim otrokom?	n	n %
da	18	95
ne	1	5
SKUPAJ:	19	100

Graf 9: Branje staršev in otrok (n = 19)

Izsledki raziskave kažejo, da starši berejo svojim otrokom različne vrste knjig, med drugim:

- pravljice,
- zgodbe,
- knjige o raziskovalnih dejavnostih,
- otroške knjige,
- slikanice,
- leksikone,
- poučne knjige,
- knjige, ki jih otrok prinese iz knjižnice,
- knjige za bralno značko,
- knjige, ki jih imajo doma,
- knjige, ki si jih otrok izbere sam.

To kaže na širok spekter zanimanj in pomen dostopa do različnih vrst literature pri spodbujanju otrokovega branja.

V anketi, ki smo jo naredili med tretješolci pa je 85 % anketirancev povedalo, da radi berejo. 15 % anketirancev pa ne bere rado.

Rezultati ankete kažejo, da večina učencev rada bere. Od 26 anketiranih tretješolcev jih kar 22 (85 %) bere z veseljem, le 4 tretješolci (15 %) pa so odgovorili, da ne berejo radi. Pri tem so opazne razlike glede na spol. Med tistimi, ki radi berejo, je večina deklic – kar 17 od 18 deklic (94 %) je izrazilo naklonjenost do branja. Pri fantih je ta delež nižji. Od 8 fantov jih 5 (63 %) rado bere, trije (7 %) pa ne.

Tabela 8: Število (n) in odstotki tretješolcev, ki radi berejo

Ali rad bereš?	n	n %
da	22	85
ne	4	15
SKUPAJ:	26	100

Graf 10: Priljubljenost branja med tretješolci (n = 26)

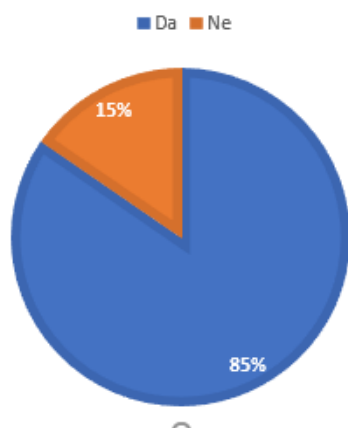

Tabela 9: Število (n) in odstotki tretješolcev, ki radi berejo glede na spol

Ali rad bereš?	da	n %	ne	n %
fantje	5	19	3	12
dekleta	17	65	1	4
SKUPAJ:	22	84	4	16

Graf 11: Priljubljenost branja med tretješolci glede na spol (n = 26)

Ti podatki kažejo, da je branje med učenci priljubljeno, še posebej med deklicami. Rezultati nakazujejo, da bi bilo smiselno dodatno spodbujati fante k branju z izbiro zanimivih in njim prilagojenih vsebin.

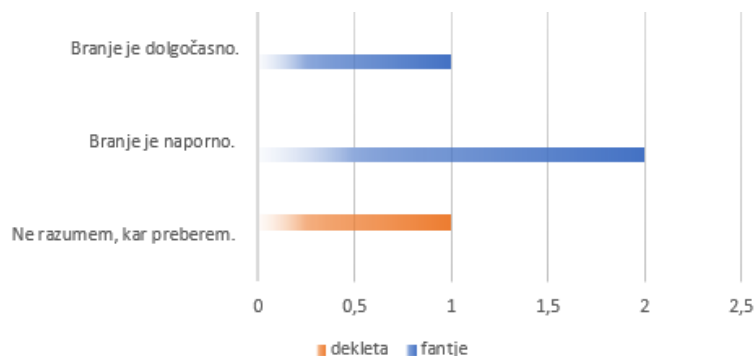
Zakaj nekateri učenci ne berejo radi?

Učenci, ki ne berejo radi, so navedli, da ne berejo radi, ker ne razumejo prebranega (1 deklica), 2 fanta menita, da je branje naporno, 1 fant je odgovoril, da mu je branje dolgočasno.

Tabela 10: Število (n) in odstotki vzrokov za nepriljubljenost branja glede na spol

Ali rad bereš?	fantje	n %	dekleta	n %
Branje je dolgočasno.	1	25		
Branje je naporno.	2	50		
Ne razumem, kar preberem.			1	25
SKUPAJ:	3	75	1	25

Graf 12: Vzroki nepriljubljenosti branja med tretješolci (n = 26)

Ti odgovori kažejo, da so vzroki za nepriljubljenost branja povezani s težavami pri razumevanju besedil, s pomanjkanjem motivacije ali zanimanja ter z občutkom napora pri samem branju.

Analiza:

Na podlagi anketnih odgovorov staršev in otrok smo primerjali odgovore o lastnem bralnem odnosu z ocenami otrok. Rezultati kažejo, da otroci, katerih starši pogosto berejo in navajajo, da uživajo v branju, tudi sami poročajo, da berejo z veseljem. V večini primerov se je izkazalo, da obstaja pozitivna povezava med bralnimi navadami staršev in motivacijo otrok za branje.

Ugotovitev:

Hipoteza je potrjena.

HIPOTEZA 2: Otroci, ki radi berejo, pogosteje posegajo po zahtevnejših besedilih in se na branje spomnijo samoiniciativno.

HIPOTEZA	KAZALNIKI/SPREMENLJIVKE	NAČIN PREVERJANJA
Otroci, ki radi berejo, pogosteje posegajo po zahtevnejših besedilih in se na branje spomnijo samoiniciativno.	- Bralna motivacija otrok - Količina in zahtevnost prebranega gradiva - Samoiniciativnost	Analiza odgovorov otrok o količini branja, samostojnosti in zahtevnosti besedil

Rezultati ankete so pokazali raznoliko zanimanje, z opaznimi razlikami med deklicami in fanti. Anketiranci so imeli možnost navesti več vrst besedil, ki jih radi berejo. Dekleta najraje posegajo po pravljicah, rade prebirajo tudi pesmi, besedila o naravi, opise rastlin in živali ter kratke zgodbe z veliko ilustracijami, medtem ko fantje tako kot dekleta najraje posegajo po pravljicah, ne berejo pa pesmi.

Iz dobljenih rezultatov lahko sklepamo, da so pravljice najbolj priljubljena zvrst med tretješolci, še posebej med deklicami, da so pesmi izrazito bolj priljubljene med deklicami, saj jih noben fant ni izbral. Zanimanje za naravoslovne vsebine (narava, rastline, živali) je prisotno pri obeh spolih, a nekoliko bolj pri deklicah. Stripe berejo nekateri tretješolci obeh spolov, nekoliko pogosteje fantje. Deklice so pri svojih odgovorih pokazale večjo raznolikost pri izbiri bralnih vsebin.

Tabela 11: Število (n) in odstotki besedil, ki jih berejo tretješolci

Kaj rad bereš?	n
Kratke zgodbe z veliko ilustracijami	10
Pravljice	20
Pesmi	10
Stripi	5
Besedila o naravi	11
Opisi rastlin in živali	11
Drugo:	1

Graf 13: Besedila, ki jih berejo tretješolci (n = 26)

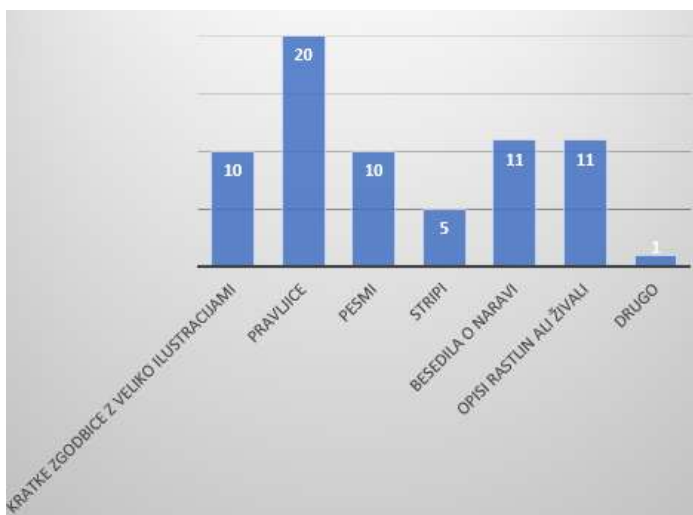
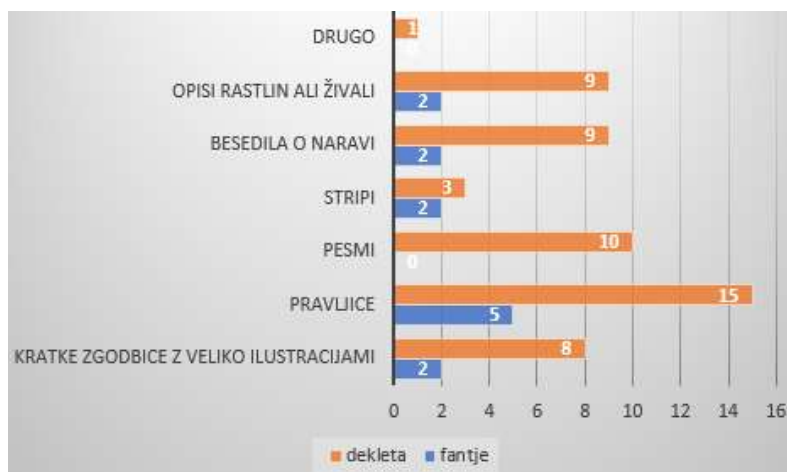

Tabela 12: Število (n) besedil, ki jih berejo tretješolci po spolu

Kaj rad bereš?	fantje	dekleta
Kratke zgodbe z veliko ilustracijami	2	8
Pravljice	5	15
Pesmi	0	10
Stripi	2	3
Besedila o naravi	2	9
Opisi rastlin in živali	2	9
Drugo:	0	1
SKUPAJ:	13	55

Graf 14: Besedila, ki jih berejo tretješolci glede na spol (n = 26)

Rezultati torej kažejo, da učenci radi berejo različne vrste besedil, pri čemer imajo deklice širši spekter zanimanja. Pravljice so najpogostejša izbira pri obeh spolih. Fantje kažejo manj zanimanja za pesmi, a nekoliko več za stripe. Učne in bralne dejavnosti je smiselno oblikovati tako, da vključujejo različne zvrsti. Učitelji moramo pri fantih spodbujati branje pesniških in naravoslovnih vsebin ter branje stripov in novic pri deklicah, kjer je zanimanje nižje.

Rezultati raziskave pokažejo, da več kot četrtnina vseh tretješolcev (27 %) prebere knjigo, ki so si jo izbrali. To je spodbuden podatek, saj kaže na samoiniciativnost pri branju. Druga četrtnina tretješolcev (27 %) pa bere toliko časa, kolikor jim določijo starši. To kaže na pomembno vlogo staršev pri spodbujanju branja. 6 učencev (24 %) prebere celo knjigo, ki so si jo izbrali. Več kot

tretjina (35 %) učencev preberejo zgodbo, ki so si jo izbrali. Le 3 učenci (11 %) preberejo na dan samo eno stran knjige.

Tabela 13: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to koliko berejo

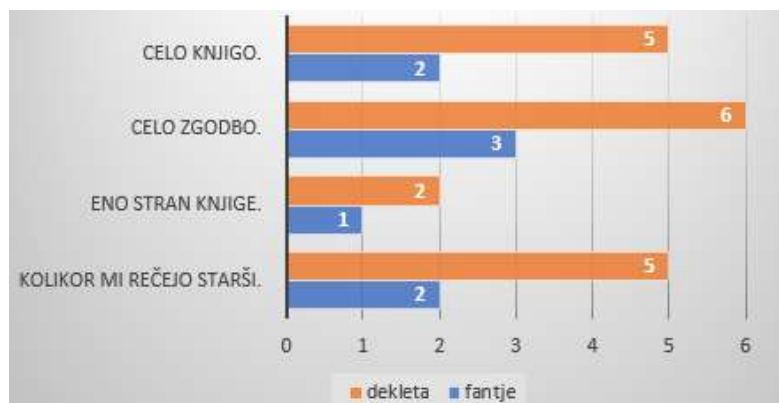
Koliko bereš?	n	n (%)
Kolikor mi rečejo starši	7	27
Eno stran knjige	3	11
Celo zgodbo	9	35
Celo knjigo	7	27
SKUPAJ:	26	100

Iz raziskave lahko razberemo tudi, da deklice berejo več kot fantje ne glede na to, kaj si izberejo za branje. Branje celih knjig in zgodb je pogostejše pri deklicah, kar potrjuje tudi druge ugotovitve ankete.

Tabela 14: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to koliko berejo glede na spol

<i>Koliko bereš?</i>	<i>fantje</i>	<i>dekleta</i>
Kolikor mi rečejo starši	2	5
Eno stran knjige	1	2
Celo zgodbo	3	6
Celo knjigo	2	5
SKUPAJ:	8	18

Graf 15: Koliko berejo tretješolci (n = 26)

Iz podatkov, lahko sklepamo, da večina učencev bere kratka, a zaključena besedila (zgodbice), kar ustreza njihovi starosti in stopnji bralne zmožnosti. Približno četrtnina učencev pa že poseže po celih knjigah, kar je dober pokazatelj bralne motivacije in vztrajnosti. Podatek, da skoraj tretjina otrok bere po navodilih staršev, poudarja pomembnost domače spodbude pri razvijanju bralne navade.

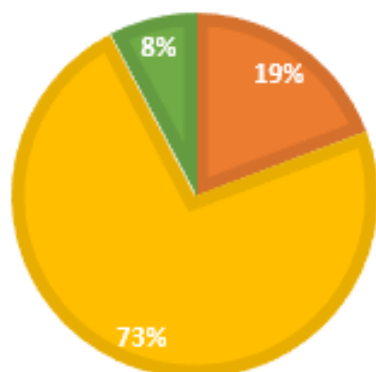
Učenci so opisali, ali se na branje spomnijo sami ali jih morajo nanj opomniti starši. Iz rezultatov raziskovalne naloge lahko povzamemo, da velika večina (73 %) včasih spomni sama na branje, včasih pa jih morajo na branje opozoriti starši. To kaže, da je spodbuda iz okolja še vedno pomembna. 2 deklici (8 %) potrebujeta stalni opomnik staršev, kar kaže na šibkejšo notranjo motivacijo za branje.

Tabela 15: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to kdo jih spomni na branje

Kdo te spomni na branje?	n	n (%)
Vedno se spomnim sam.	5	19
Včasih se spomnim sam, včasih pa me opomnijo starši.	19	73
Vedno me morajo opomniti starši	2	8
SKUPAJ:	26	100

Graf 16: Koliko berejo tretješolci (n = 26)

- Vedno se spomnim sam.
- Včasih se spomnim sam, včasih pa me opomnijo starši.
- Vedno me morajo spomniti starši.

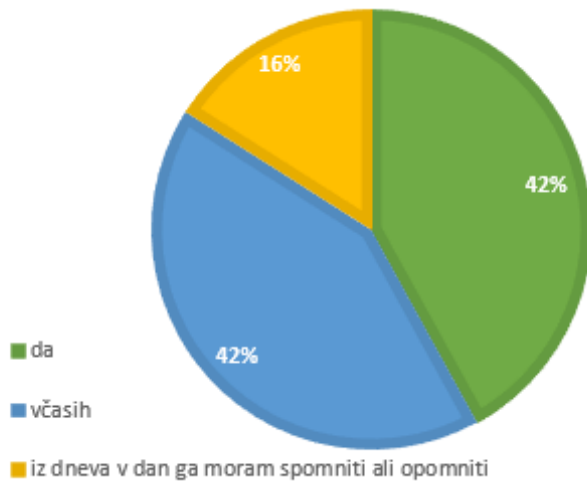
Iz podatkov, ki smo jih pridobili lahko sklepamo, da večina tretješolcev še vedno občasno potrebuje opomnik staršev, da se spomnijo na branje. Deklice pogosteje samoiniciativno posežejo po knjigi. Zato menimo, da ostaja vloga staršev pomembna pri oblikovanju bralnih navad, zlasti pri tistih otrocih, ki branja še ne doživljajo kot samoumevno dnevno dejavnost.

Rezultati ankete kažejo, da se 42 % otrok samoiniciativno spomni na branje – nekateri takoj po opravljeni domači nalogi, drugi pred spanjem. 42 % otrok se na branje občasno spomnijo sami, najpogosteje zvečer pred spanjem. Pri nekaterih otrocih je branje odvisno od dneva, njihove volje ali že vloženega napora čez dan. 16 % otrok pa je treba vsak dan posebej spomniti in opomniti na branje. Starši jih pri tem spodbujajo tako, da jim poiščejo zanimive knjige z zgodbami, ki imajo zanimivo nadaljevanje ali pa jim preprosto povedo, da morajo brati.

Tabela 16: Število (n) in odstotki anketiranih staršev glede na to ali se njihovi otroci sami spomnijo na branje

Ali se vaš otrok sam spomni na branje?	n	n %
da	8	42
včasih	8	42
iz dneva v dan ga moram spomniti ali opomniti	3	16
SKUPAJ:	19	100

Graf 17: Koliko berejo tretješolci (n = 26)

Podatki kažejo, da obstaja povezava med tem, kdo opomni otroka na branje in koliko prebere. Rezultati ankete kažejo, da učenci, ki se vedno sami spomnijo na branje, preberejo celo knjigo. Noben otrok, ki prebere celo knjigo ne potrebuje spodbude staršev. To pomeni, da ti učenci izkazujejo samostojnost in veliko motivacijo za branje. Učenci, kateri se občasno sami spomnijo na branje, občasno pa jih na to opomnijo starši največkrat preberejo zgodbo, ki so si jo izbrali. To pomeni, da ti učenci še potrebujejo občasne opomnike, ki pa jih spodbudijo, da preberejo več kot eno stran zgodbe. Učenci, katere morajo na branje iz dneva v dan opominjati starši, preberejo največ eno stran knjige oziroma, kolikor jim rečejo starši. To pomeni, da imajo ti učenci nizko notranjo motivacijo za branje.

Graf 18: Branje tretješolcev glede na to, kdo jih spomni na branje (n = 26)

Zbrani podatki potrjujejo, da obstaja jasna povezava med otrokovo samoiniciativnostjo za branje in količino prebranega gradiva. Samostojni bralci berejo več in zahtevnejše vsebine,

tudi cele knjige. Tisti učenci, ki potrebujejo spodbudo, pogosto posegajo po krajših in lažjih besedilih. Učenci brez notranje motivacije in z vsakodnevnim opozorilom glede branja pa berejo najmanj. To potrjuje tezo, da je notranja motivacija ključni predpogoj za bralno učinkovitost in da morajo starši težiti k temu, da svojega otroke ne bodo več nadzorovali ali je bral ali ne, le tako bo postopoma razvil samostojno bralno navado.

Analiza:

Rezultati anketnih vprašanj, prikazanih v prejšnjih tabelah, kažejo, da so otroci, ki sami vzamejo knjigo v roke brez, da jih na branje opomni starši tisti, ki berejo daljša in bolj kompleksna besedila (celo zgodbo ali knjigo). Tisti, ki potrebujejo spodbude, pogosteje berejo le krajše odlomke ali posamezne strani.

Ugotovitev:

Hipoteza je delno potrjena, saj obstaja povezava, vendar je treba upoštevati še druge dejavnike (npr. bralne sposobnosti, interes, časovno razpoložljivost).

HIPOTEZA 3 : Večina otrok ob koncu 3. razreda osnovne šole razume prebrano besedilo.

<i>HIPOTEZA</i>	<i>KAZALNIKI/SPREMENLJIVKE</i>	<i>NAČIN PREVERJANJA</i>
Večina otrok ob koncu 3. razreda osnovne šole razume prebrano besedilo.	- Razumevanje prebranega besedila (samoevalvacija, učiteljeva opazovanja)	Povzetki iz bralnih meritev Odgovori otrok v anketi o razumevanju prebranega besedila

Rezultati ankete so pokazali na raznolikosti bralnih zmožnosti. 1 deklica je povedala, da ima težave pri branju, saj zamenjuje podobne črke, pogosto prebere samo začetek besede in si izmisli nadaljevanje. Več kot tretjina učencev (34 %) bere počasi. Prebrano besedilo morajo večkrat prebrati, da ga razumejo. Več kot polovica učencev (54 %) bere tekoče, vendar se jim pogosto še zatakne pri daljših ali manj znanih besedah. Da prebrano besedilo razumejo, ga morajo večkrat prebrati. Le 8 % otrok pa ima zelo dobro razvite bralne spretnosti, kar pomeni, da berejo tekoče, brez zatikanja ali ustavljanja. Pri branju upoštevajo ločila, prebrano razumejo.

Tabela 17: Število (n) in odstotki anketiranih tretješolcev glede na to kako so ocenili svoje branje

Kako bereš?	n	n (%)

Pri branju zamenjujem podobne črke, preberem začetek besede in si izmislim nadaljevanje.	1	4
Berem počasi. Prebrano besedilo moram večkrat prebrati, da ga razumem.	9	34
Berem tekoče. Pri daljših ali manj znanih besedah se mi še zatakne. Da razumem besedilo, ga moram večkrat prebrati.	14	54
Berem tekoče, brez zatikanja ali ustavljanja. Pri branju upoštevam ločila. Prebrano razumem.	2	8
SKUPAJ:	26	100

Graf 19: Branje tretješolcev (n = 26)

- Pri branju zamenjujem podobne črke, preberem začetek besede in si izmislim nadaljevanje.
- Berem počasi. Prebrano besedilo moram večkrat prebrati, da ga razumem.
- Berem tekoče. Pri daljših ali manj znanih besedah se mi še zatakne. Da razumem besedilo, ga moram večkrat prebrati.
- Berem tekoče, brez zatikanja ali ustavljanja. Pri branju upoštevam ločila. Prebrano razumem.

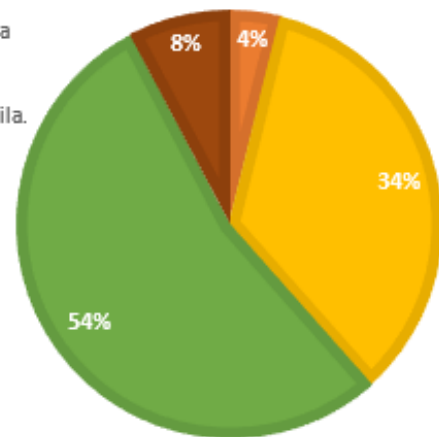

Tabela 18: Število (n) anketiranih tretješolcev glede na to kako berejo po spolu

Kaj rad bereš?	fantje	dekleta
Pri branju zamenjujem podobne črke, preberem začetek besede in si izmislim nadaljevanje.	0	1
Berem počasi. Prebrano besedilo moram večkrat prebrati, da ga razumem.	3	6

Berem tekoče. Pri daljših ali manj znanih besedah se mi še zatakne. Da razumem besedilo, ga moram večkrat prebrati.	5	9
Berem tekoče, brez zatikanja ali ustavljanja. Pri branju upoštevam ločila. Prebrano razumem.	0	2
SKUPAJ:	8	18

Graf 20: Branje tretješolcev glede na spol (n = 26)

Iz dobljenih rezultatov lahko sklepamo, da ima večina učencev razvite osnovne bralne spretnosti, a se še vedno pogosto srečujejo z zatikanjem pri daljših besedah in potrebo po večkratnem branju za razumevanje. Pri manjšem številu učencev so prisotne specifične težave, kot je prepoznavanje črk ali besed.

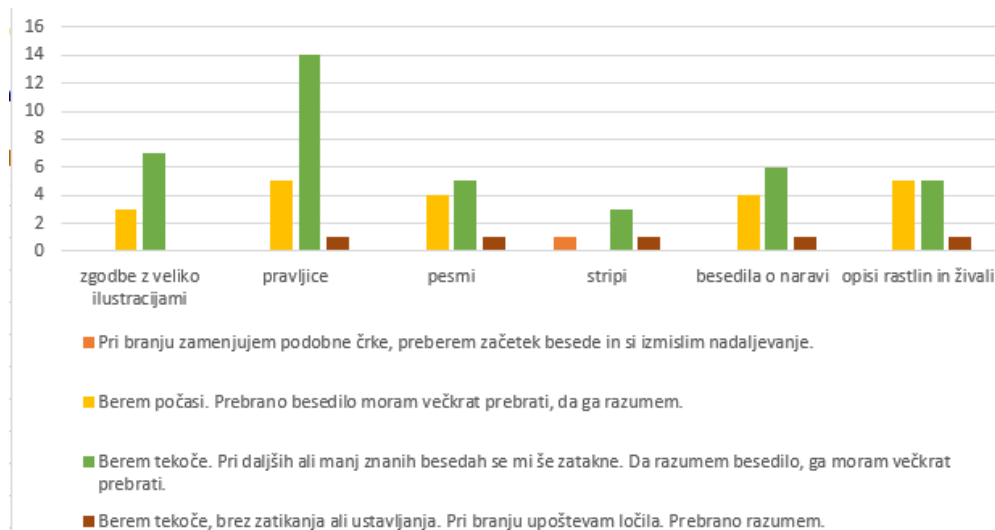
To kaže na potrebo po dodatni pomoči učencem z bralnimi težavami, vsakodnevni vaji branja z razumevanjem in individualiziranih pristopih ter izbiri besedil glede na bralno stopnjo.

Pri analizi odgovorov tretješolcev smo opazovali tudi, kakšno vrsto besedil najraje berejo glede na tekočnost branja in razumevanje prebranega.

Rezultati kažejo pomembne povezave med izbiro vsebine in bralno zmožnostjo učencev.

Učenci, ki berejo tekoče in prebrano razumejo že po prvem branju, posegajo po vseh vrstah besedil, ne posegajo pa po kratkih zgodbah z veliko ilustracijami. Stripe berejo učenci, ki jim branje predstavlja težavo, ne berejo pa jih učenci, ki morajo besedilo večkrat prebrati, da ga razumejo. Po pravljicah najraje segajo učenci, ki že berejo tekoče, a se jim še občasno zatakne pri daljših in manj znanih besedah.

Graf 21: Branje izbrane vsebine glede na zmožnosti branja (n = 26)

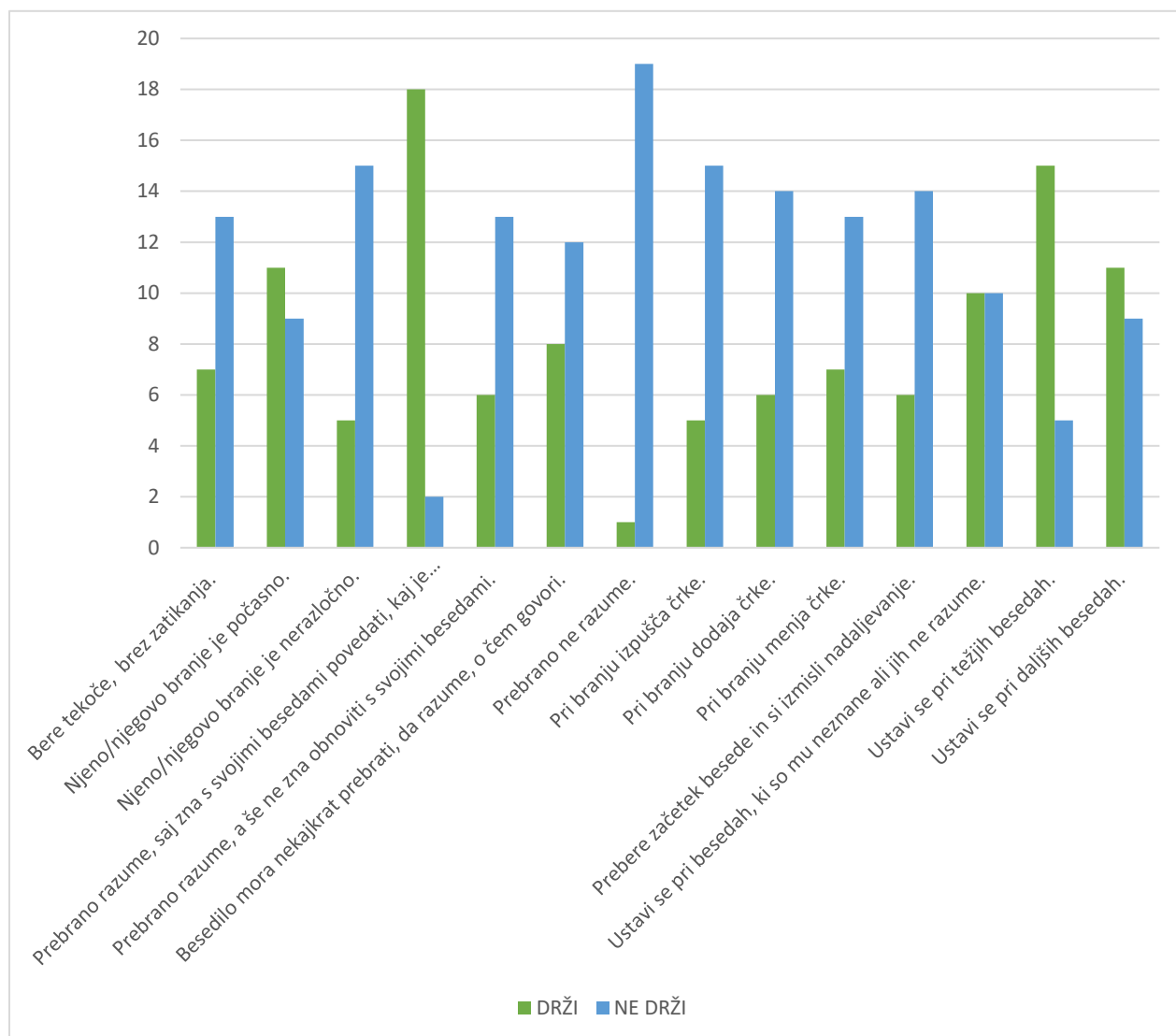
Iz dobljenih rezultatov lahko sklepamo, da se učenci, pri katerih branje še ni avtomatizirano pogosteje odločajo za besedila z ilustracijami, pesmi in opise narave, saj jim te vsebine omogočajo boljše razumevanje s pomočjo slikovnega gradiva ali krajših enot. Večina učencev, ki bere tekoče, pa vseeno še potrebuje večkratno branje zaradi zahtevnosti besedišča. Le redki učenci že berejo tekoče, brez zatikanja, z razumevanjem in ustrezno uporabo ločil, ti izbirajo raznovrstna besedila, od pravljic do strokovnejših vsebin. Učenci, ki pri branju zamenjujejo črke ali si izmislijo svoje nadaljevanje besed, izbirajo krajše, bolj slikovno podprte vsebine (npr. stripe), kar jim verjetno olajša orientacijo v besedilu.

Rezultati ankete kažejo, da večina otrok (90 %) razume prebrano besedilo, kar kaže na dobro razvito sposobnosti sklepanja in povezovanja vsebine. Kljub temu 40% otrok mora določeno besedilo prebrati večkrat, da ga razume, kar lahko pomeni, da še njihova bralna tehnika ni avtomatizirana in v svoje branje še vedno morajo vlagati napor. Kar 55 % otrok bere počasi, kar lahko pomeni, da njihovo branje še ni avtomatizirano (še vedno morajo razmišljati o posameznih črkah in zlogih). Ti otroci berejo manj, ker jim branje predstavlja napor, prisotne pa so lahko tudi težave kot je disleksija, pri manjšem številu otrok. Približno tretjina (30 %) otrok se ustavlja pri branju daljših besed, kar bi lahko pomenilo, da še vedno razvijajo strategije razčlenjevanja daljših besed ali pa da imajo težave s pomnjenjem in vizualnim prepoznavanjem kompleksnejših besed. Okoli 30 % otrok izpušča, dodaja ali menja črke med branjem. To lahko kaže na težave s fonološko obdelavo besed (težave pri razločevanju zvokov v besedah), besed še ne avtomatizirajo ali pa besede ugibajo, namesto, da bi jih natančno dekodirali.

Tabela 19: Število (n) in odstotki anketiranih staršev glede na to kako berejo njihovi otroci

Kako bi ocenili branje svojega otroka?		DRŽI	n %	NE DRŽI	n %
Tekočnost branja	Bere tekoče, brez zatikanja.	7	35	13	65
	Njeno/njegovo branje je počasno.	11	25	9	45
	Njeno/njegovo branje je nerazložno.	5	25	15	75
Razumevanje prebranega	Prebrano razume, saj zna s svojimi besedami povedati, kaj je prebral/-a.	18	90	2	10
	Prebrano razume, a še ne zna obnoviti s svojimi besedami, kaj je prebral/-a.	6	32	13	68
	Besedilo mora nekajkrat prebrati, da razume, o čem govori.	8	40	12	60
	Prebrano besedilo ne razume.	1	5	19	95
Napake pri branju	Pri branju izpušča črke.	5	25	15	75
	Pri branju dodaja črke.	6	30	14	70
	Pri branju menja črke.	7	35	13	65
	Prebere začetek besede in si izmisli nadaljevanje.	6	30	14	70
Ustavljanje med branjem	Ustavi se pri besedah, ki so mu/ji neznane ali jih ne razume.	10	50	10	50
	Ustavi se pri težjih besedah.	15	75	5	25
	Ustavi se pri daljših besedah.	11	55	9	45

Graf 22: Branje mojega otroka (n = 19)

Za izboljšanje tekočnosti branja bi morali otroci še več glasno brati, da bi lahko prišlo do avtomatizacije branja. Za izboljšanje razumevanja besed bi morali delati na sestavljanju besed iz manjših delov. Branje z razumevanjem bi morali spodbujati s postavljanjem vprašanj in povzemanjem bistvenih podatkov.

Rezultati raziskave so pokazali, da večina otrok razume prebrano, kar je pozitiven znak glede bralne pismenosti. Nekateri tretješolci imajo še vedno težave s tekočnostjo branja in razumevanjem daljših in težjih besed. Približno tretjina otrok se sooča z manjšimi napakami pri branju (izpuščanjem, dodajanjem ali menjavo črk).

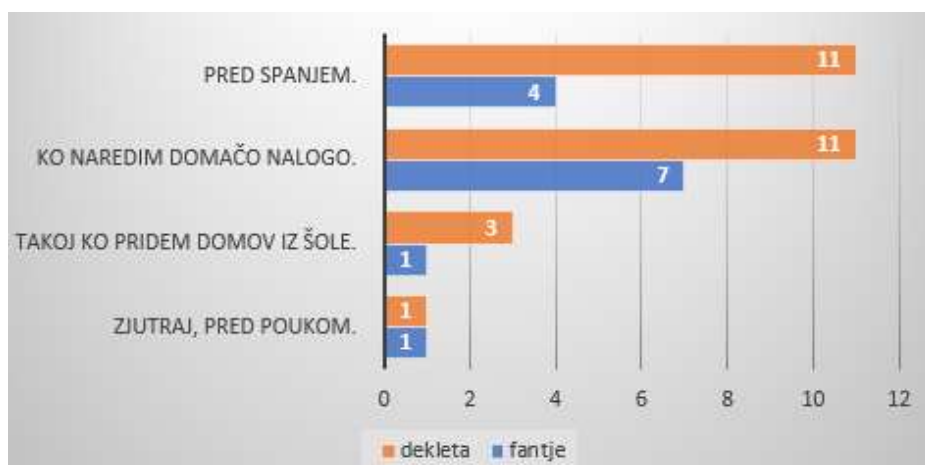
Rezultati raziskave so pokazali, da največ učencev bere po tem, ko naredijo domačo nalogo – kar 18 od 26 učencev (69 %). To je tudi najpogostejši čas branja pri obeh spolih. 15 učencev (58 %) bere pred spanjem, kar kaže, da je to priljubljen večerni ritual, zlasti pri deklicah. Le 4 učenci (15 %) berejo takoj, ko pridejo iz šole, kar pomeni, da berejo po opravljenih šolskih

obveznostih. Zjutraj pred poukom bereta le 2 učenca, kar kaže, da je jutranje branje redka praksa.

Tabela 20: Število (n) tretješolcev glede na to kdaj berejo

Kdaj bereš?	n
Zjutraj pred poukom	2
Takoj ko pridem domov iz šole	4
Ko naredim domačo nalogo	18
Pred spanjem	15

Graf 23: Kdaj berejo tretješolci (n = 26)

Rezultati raziskave so pokazali tudi, da deklice berejo pogosteje kot fantje v vseh časovnih terminih, razen zjutraj, kjer sta oba spola zastopana enako. Pred spanjem bere kar 61 % deklic in le polovica fantov (4 od 8).

Rezultati raziskave kažejo, da učenci najpogosteje berejo po opravljeni domači nalogi in pred spanjem, kar je lahko pomembno za načrtovanje šolskih in domačih bralnih nalog. Učenci redko berejo zjutraj ali takoj po šoli, kar pomeni, da jim ustreza, da najprej opravijo obveznosti, nato pa se sprostijo z branjem.

Pri načrtovanju dejavnosti za spodbujanje branja je smiselno upoštevati te vzorce ter jih podpreti z dodatnimi spodbudami (npr. bralne minute zvečer ali samostojno branje po domači nalogi).

Analiza:

Na podlagi mesečnih spremljanj, učnih pogovorov in nalog, kjer so morali učenci obnoviti

besedilo ali odgovoriti na vprašanja, smo ugotovili, da večina učencev v 3. razredu razume prebrano vsebino, predvsem ob vsakodnevem treningu branja.

Ugotovitev:

Hipoteza je večinoma potrjena, še posebej pri učencih, ki so dosegli višjo stopnjo tekočnosti

9 RAZPRAVA IN REZULTATI

Na podlagi raziskave smo ugotovili, da je redno in samostojno branje ključno za razvoj učinkovitega bralca, zlasti pri učencih, ki še potrebujejo zunanje spodbude ali opomnike za branje. Pomembno je, da jim ponujamo čimbolj raznolika in starosti primerna besedila, saj to pripomore k ohranjanju interesa za branje in bralnemu razvoju.

Ugotovili smo tudi, da je pri učencih treba spodbujati branje z razumevanjem. To lahko dosežemo z usmerjenim pogovorom o prebrani vsebini, s postavljanjem vprašanj o prebranem besedilu ali s samostojnimi obnovami prebranega s svojimi besedami.

Posebno pozornost je treba nameniti učencem z bralnimi težavami, saj potrebujejo dodatno podporo, usmerjene vaje in prilagojene didaktične pristope. Pomemben dejavnik pri razvoju bralne pismenosti je tudi sodelovanje s starši, ki lahko doma otroke spodbujajo s skupnim branjem, pogovorom o knjigah in s tem, da otrokom predstavljajo bralni vzor. Če tudi sami posegajo po knjigah in otroku pokažejo, da v branju uživajo, jim postanejo vzor in jih tudi na takšen način spodbujajo k branju.

Prva hipoteza, da otroci radi berejo, ker tudi njihovi starši radi berejo, je bila potrjena. To potrjujejo tudi teoretična izhodišča, ki poudarjajo pomen bralnega zgleda in bralne kulture v družini. Otroci interes za branje razvijajo v družinah, kjer jim knjige predstavljajo vrednoto in je branje vsakodnevna dejavnost odraslih.

Druga hipoteza – da otroci, ki radi berejo, samoiniciativno posegajo po knjigah in berejo zahtevnejša besedila – je bila delno potrjena. Ugotovljeno je bilo, da obstaja povezava med motivacijo za branje in zahtevnostjo besedil, vendar je treba upoštevati še druge dejavnike, kot so bralna spretnost, samopodoba in podpora okolja. Učenci, ki so še v fazi razvijanja bralne tehnike, pogosto potrebujejo opomnike in lažja besedila, da lahko postopoma preidejo k zahtevnejšim vsebinam.

Tretja hipoteza, da tretješolci razumejo prebrano besedilo, je bila večinoma potrjena. Razumevanje prebranega besedila je boljše pri tistih učencih, ki berejo tekoče in redno berejo vsak dan. Pri učencih, ki imajo še težave s tehniko branja in koncentracijo, pa so bile zaznane težave pri razumevanju prebranega besedila, kar potrjuje povezanost med tekočnostjo branja in razumevanjem prebranega.

V povezavi z analizami lahko izpostavimo tudi pomen postavljanja realnih ciljev, individualnega spremljanja ter zagotavljanja ustreznih pogojev za branje doma. Učenci, ki so bili vključeni v mesečno spremljanje, so izkazovali več zavzetosti in motivacije, kar dokazuje, da strukturirano spremljanje ne vpliva zgolj na rezultate, ampak tudi na odnos do branja.

Sodelovanje staršev in učiteljev je ključnega pomena pri razvijanju učinkovitega bralca. Šola mora ustvarjati pogoje za spodbudno okolje in bralne rutine, starši pa naj otrokom omogočijo izkušnje, kjer bodo knjige prisotne in cenjene.

10 ZAKLJUČEK

Raziskovalna naloga je potrdila, da je razvoj bralne učinkovitosti rezultat medsebojno povezanih dejavnikov, ki vključujejo šolsko okolje, domače okolje in posameznikovo notranjo motivacijo. Podatki, zbrani v raziskavi, so jasno pokazali, da redno spremljanje branja skozi šolsko leto omogoča prepoznavanje napredka posameznikov in morebitnih težav, hkrati pa učiteljem in staršem daje možnost, da prilagodijo pristop v poučevanju in da učencem, ki potrebujejo ustrezno pomoč le-to tudi zagotovijo. Sistematična vadba, postavljanje realnih in dosegljivih ciljev ter zagotavljanje ustreznih, pravočasnih in jasnih povratnih informacij so se izkazali kot ključni dejavniki pri izboljšanju tako hitrosti branja kot razumevanja prebranega besedila. Učenci, ki so skupaj z učitelji pripravili tedenski bralni načrt in si pri tem zastavili jasne cilje, so pokazali opazen napredek v primerjavi s prejšnjimi branji, kjer si takih ciljev nismo postavljali. Pri oblikovanju načrta so učenci določili, koliko besed ali strani želijo prebrati v naslednjem tednu, ter se osredotočili na osnovno sporočilo besedila. Cilj, ki so si ga zastavili, so dosegli, če so znali določiti okoliščine nastanka besedila (npr. sporočevalca, naslovnika, kraj, čas) in sporočevalčev namen ali da so v besedilu znali poiskati določene podatke ali da so znali povzeti temo besedila in bistvene podatke ali da so znali obnoviti besedilo ali pa da so znali ovrednotiti prebrano besedilo in utemeljiti svoje mnenje ali pa da so znali razumeti, komu je besedilo namenjeno, in kaj naslovnik iz njega spozna. Tak pristop je učencem omogočil, da so branje opravljali bolj samostojno in premišljeno, s poudarkom na razumevanju vsebine, ne le na površinskem branju. Redno postavljanje ciljev je spodbujalo njihovo notranjo motivacijo, saj so učenci že ob začetku tedna vedeli, kaj želijo doseči, in so lahko spremljali lastni napredek. Rezultati jasno kažejo, da takšen strukturiran pristop k branju, ki vključuje načrtovanje in samoevalvacijo, prispeva k izboljšanju bralne tehnike, boljšemu razumevanju prebranega besedila ter k oblikovanju trajnih bralnih navad. Analiza podatkov, zbranih preko vprašalnikov staršev in otrok, je dodatno poudarila pomen domačega okolja. Ugotovili smo, da učenci, katerih starši radi berejo in jih aktivno spodbujajo k branju, razvijajo bolj pozitiven odnos do branja in knjig, pogosteje berejo samostojno in kažejo večjo notranjo motivacijo. Ti učenci berejo tekoče, pri branju upoštevajo ločila, njihovo branje pritegne druge poslušalce, prebrano besedilo tudi razumejo. Rezultati kažejo, da že preproste družinske aktivnosti, kot je skupno branje ali pogovori o prebranih vsebinah, močno vplivajo na otrokovo dožemanje knjig in razumevanje besedil. To potrjuje, da aktivno in spodbudno družinsko okolje bistveno prispeva k razvoju bralnih kompetenc in oblikovanju trajnih bralnih navad.

Hipoteze, postavljene v raziskavi, so bile večinoma potrjene. Posebej pomembna je ugotovitev, da so učenci, ki berejo vsakodnevno in so za branje notranje motivirani, sposobni bolj samostojno izbirati bralno gradivo in bolje razumejo prebrano. To potrjuje, da redna bralna rutina, v kombinaciji z motivacijo in podporo iz okolja, vodi k trajnemu izboljšanju bralnih sposobnosti. Pomembno je tudi izpostaviti, da je kakovost branja prav tako pomembna kot kvantiteta. Otroci, ki se osredotočajo na razumevanje vsebine in refleksijo ob besedilu, dosegajo večje napredke kot tisti, ki le površinsko berejo.

V zaključku je potrebno poudariti ključno vlogo učiteljev in staršev pri razvoju bralnih navad. Usmerjena podpora, premišljen izbor primernih besedil ter vključevanje otrok v zanimive tudi interaktivne pogovore o knjigah ne prispevajo le k boljšemu razumevanju besedil, ampak tudi k oblikovanju trajnih bralnih navad in pozitivnega odnosa do branja. Raziskava kaže, da spodbujanje branja zahteva večplastno sodelovanje – šola in družina morata skupaj zagotavljati primerne priložnosti, spodbude in vzornike. Kot predlog za uspešno spodbujanje branja v 1. VIO bi bilo mogoče smiselno, da bi v učitelji v pouk poleg bralne značke, vključili tudi obvezno domače branje. Na začetku meseca bi si izmed mogoče ponujenih izbrali skupaj odločili za določeno besedilo (zgodbo ali kratko, zanimivo neumetnostno besedilo), ki bi ga morali prebrati v določenem obdobju, nato pa bi se o prebranem besedilu pogovarjali. Izmenjali bi vtise o prebranem besedilu, izrazili svoje mnenje in se učili medsebojnega poslušanja ter interpretacije besedila na različne načine. Takšna aktivnost bi lahko vključevala tudi dramatizacijo, deklamacijo, igro vlog ali druge ustvarjalne metode, ki omogočajo bolj poglobljeno razumevanje vsebine in razvijanje kritičnega mišljenja. Na ta način bi učenci ne le izboljševali bralno pismenost, temveč tudi razvijali komunikacijske veščine, ustvarjalnost in sposobnost izražanja lastnega mnenja.

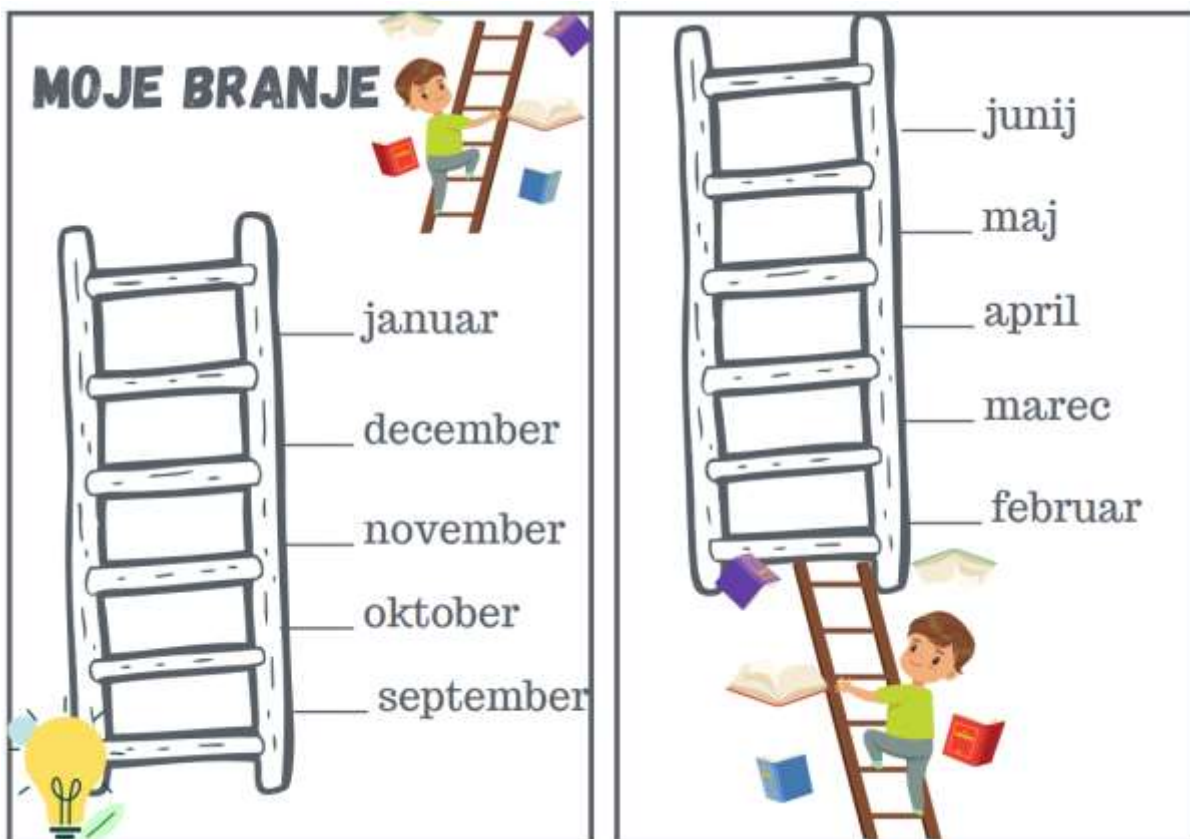
Poleg tega bi bilo smiselno raziskavo v prihodnosti razširiti na večje število učencev ter vključiti daljše obdobje spremljanja, da bi lahko bolje razumeli dolgoročne učinke bralne rutine in vpliv različnih dejavnikov na bralno uspešnost. Posebna pozornost bi lahko bila namenjena raziskovanju novih metod spodbujanja branja, vključno z uporabo digitalnih orodij, multimedijskih vsebin in interaktivnih aplikacij, ter preučevanju, kako ti pristopi vplivajo na motivacijo in samostojnost otrok pri branju. Raziskave v prihodnosti bi lahko tudi primerjale učence, ki berejo v različnih kulturnih in socialnih okoljih, da bi bolje razumeli vpliv širšega okolja na bralne navade in rezultate.

Nazadnje raziskava potrjuje, da razvoj bralne pismenosti ni le individualna naloga, temveč proces, ki vključuje celotno socialno okolje otroka. Dolgoročni uspeh v branju je tesno povezan s sistematično vadbo branja, vztrajnim branjem, podporo in motivacijo, ki jo učenci prejema tako doma kot v šoli. Z usmerjenimi strategijami, sodelovanjem med učitelji, starši in učenci ter z aktivno vlogo vseh deležnikov je mogoče graditi trdno bralno kulturo, ki ne omogoča le boljšega razumevanja besedil, ampak tudi krepi širše učne in socialne veščine, kot so kritično mišljenje, komunikacija in samostojnost. V prihodnosti lahko takšen pristop otrokom zagotovi ne le akademski uspeh, temveč tudi trajen pozitiven odnos do učenja in raziskovanja.

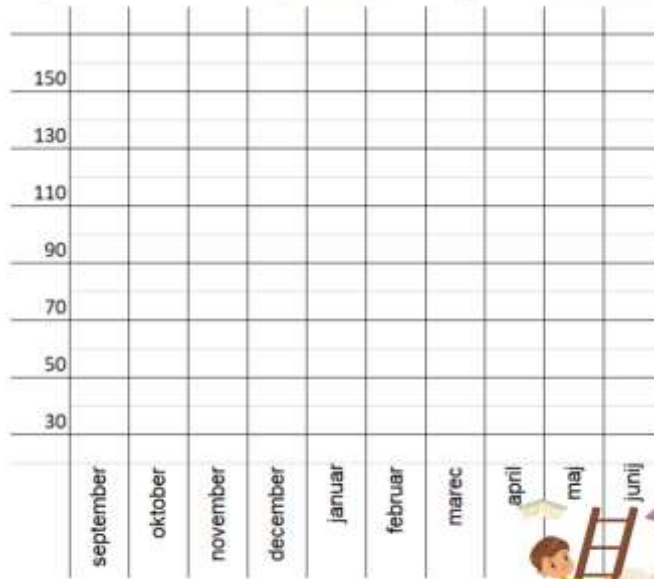
11 LITERATURA IN VIRI

1. Ehri, L. C. (1995). Phases of development in learning to read words by sight *Journal of Research in Reading*, 18(2), 116-125 Pridobljeno iz <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9817.1995.tb00077.x> [10. julija 2024]
2. Hmelak, M. (2017). *Pomen sodelovanja vzgojiteljev in staršev pri spodbujanju razvoja bralne pismenosti v družini*. V D. Haramija (Ur.), *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju* (113-121). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru Pridobljeno iz https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/76928940/466-1-libre.pdf?1640067433=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DSport_in_Bralna_Pismenost.pdf&Expires=1753942383&Signature=UTm47lLsaf8OXMkFM0CW8qbsZI6BDdIAXQI5G-vmdbplq1usdljFzTzZ0ZPi38P30Wnjx6CM1UL5fDv1N0ZJSfNy7utH7jgtf1GdwMrA4kPr6ovX94E5~vpLRLwKSSNhsbo2hXZeZBrwrckn34He5EGQJmzE6v0TR~uaw312cx-On29DTOLoO5gmQmYJXXjowfyrYlxYNt7yCn6v150E9y7nhZmyiWZ764SyZfwdSfbCU91TxOpxPiX2p2bV-X5bSgBy8CYwioRx7V6UO~TGl1AqdGSeilxCnoZr2cX05xCrrhUq4uzu9gjVfYL1mQfOMPDGJDwjY8E7KxfSu2VpQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA#page=125 [26. julija 2025]
3. Jurišič, D. B. (2016). *Tekočnost branja Merjenje in spremljanje*. Izobraževalni center Pika
4. Kordigel, M. (2000). *Mladinska literatura, otroci in učitelji: Komunikacijski model »poučevanja« maldinske književnosti*. Zavod republike Slovenije za šolstvo
5. Lečnik, U. (2025). *Bralne navade učiteljev razrednega pouka (magistrsko delo)*. Univerza v Ljubljani Pedagoška fakulteta, Ljubljana Pridobljeno iz <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=209457&lang=slv> [26. julija 2025]
6. Nolimal, F., Marjanovič Umek, L., Plut Pregelj, L., Lesničar, B., Zorman, M., Potoč, N. idr (2013). *Bralna pismenost v vrtcu in šoli* Teoretska izhodišča in empirične ugotovitve Ljubljana: ZRSŠ Pridobljeno iz <https://www.zrss.si/pdf/Bralna-pismenost-v-vrtcu-in-soli-Teo-izhoda-sca-in-emp-ugot.pdf> [26. julija 2025]
7. Novak, L in drugi (2018). *Formativno spremljanje na razredni stopnji*. ZRSŠ. Ljubljana
8. Novak, L. (2019). *Branje od 1. do 5. razreda (in naprej)*. Pridobljeno iz <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-S8V367QQ> [10. julija 2024]
9. Pečjak, S. (2021). *Bralna kultura s psihološke in z vzgojno-izobraževalne perspektive*. *Journal of Elementary Education*, 14(4), 461-483. Pridobljeno iz [file:///C:/Users/Renata/Downloads/jherzog,+%7B\\$userGroup%7D,+PE%4%8CJAK%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Renata/Downloads/jherzog,+%7B$userGroup%7D,+PE%4%8CJAK%20(3).pdf) [26. julija 2025]
10. Židanek, E. (2013). *Med besedilom in vizualno podprto pripovedjo – primerjava pravljice in risanke*. (diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana Pridobljeno iz <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=202855&lang=slv> [10. julija 2024]

11. Učni načrt za slovenščino (posodobljena izdaja). Pridobljeno iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf [7. oktober 2025]

MOJE BRANJE

Lista za učitelja – Ela Peroci: Ni na koledarju

Ime učenca/-ke: _____ Datum: _____ Razred: _____

Tega dneva ni na koledarju, ker to ni sobota, ni nedelja, ni ponedeljek, ko	14
se spet šola začne in ne torek, ne sredo, ne četrtek, ne petek. Dan, ki ga	30
ne boste našli na koledarju, je samo moj dan. Kako je lahko samo moj?	44
Lahko je, ker je okrogel in tako majhen, da ga skrijem pod blazino. Včasih	58
ostane tam skrit ves teden, če se vrstijo šolski dnevi preveč tesno drug za	72
druqim. Takrat tudi sam pozabim nanj.	78
Ko najslajše spim in je že skoraj treba vstati in iti v šolo, se skotrlja izpod	94
blazine in je čisto zasanjan. Na severu tega majhnega okroglega dneva so	106
sanje modre, na juqu so svetlo zelene, na vzhodu rumene, na zahodu pa	119
srebne kot mesec.	122
Samo še malo zaprem oči in postanem majhen, majhen. S svojo malo	134
posteljo se potem odpeljem na sever, kjer so sanje modre. Tam sedi na	147
cvetnem listu čebela in počiva. Kako lepo, rečeva oba, samo še malo bova	160
počivala. Potem se odpeljem na juq, kjer je vse zeleno. Sredi vsega zeleneqa je bela	175
ovca. Skoraj dobro jutro je že, rečeva. Trava je ravno prav zelena, reče	188
ovca. Zeleno je zdravo za oči, ji odqovorim in gledam, gledam zeleno	200
travno bilko za bilko. Ko vse preqledam, se odpeljem na zahod. S posteljo	213
pristanem na puhastem oblaku in poslušam ptice, ki letijo na mesec. A	225
mesec je daleč in je vedno bolj daleč in se moram zbuditi.	237
Na vzhodu je sonce vzšlo in mi sije skozi okno. Postelja me postavi na tla,	252
da spet zrastem in sem šolar. Kot hip majhen okroqel dan pa se skrije pod	267
blazino. Lahko qa skrijem, ker je premajhen, da bi qa moqel zapisati na	280
koledar. Tako je samo moj.	285
SKUPAJ (števílo pravilno prebranih besed):	

Legenda:

e - izpusti črko

a^o - zamenja črko

e - doda črko

brez - izpusti besedo

gre - doda besedo

jeⁿⁱ - zamenja vrstni red črk ali zlogov v besedi~~Nekoč je živele babice~~ - izpusti vrstico

— ne upošteva ločil

Ela Peroci: Ni na koledarju

Tega dneva ni na koledarju, ker to ni sobota, ni nedelja, ni ponedeljek, ko se spet šola začne in ne torek, ne sreda, ne četrtek, ne petek. Dan, ki ga ne boste našli na koledarju, je samo moj dan. Kako je lahko samo moj? Lahko je, ker je okrogel in tako majhen, da ga skrijem pod blazino. Včasih ostane tam skrit ves teden, če se vrstijo šolski dnevi preveč tesno drug za drugim. Takrat tudi sam pozabim nanj.

Ko najslajše spim in je že skoraj treba vstati in iti v šolo, se skotrlja izpod blazine in je čisto zasanjan. Na severu tega majhnega okroglega dneva so sanje modre, na jugu so svetlo zelene, na vzhodu rumene, na zahodu pa srebrne kot mesec.

Samo še malo zaprem oči in postanem majhen, majhen. S svojo malo posteljo se potem odpeljem na sever, kjer so sanje modre. Tam sedi na cvetnem listu čebela in počiva. Kako lepo, rečeva oba, samo še malo bova počivala.

Potem se odpeljem na jug, kjer je vse zeleno. Sredi vsega zelenega je bela ovca. Skoraj dobro jutro je že, rečeva. Trava je ravno prav zelena, reče ovca. Zeleno je zdravo za oči, ji odgovorim in gledam, gledam zeleno travno bilko za bilko. Ko vse pregledam, se odpeljem za hod. S posteljo pristanem na puhastem oblaku in poslušam ptice, ki letijo na mesec. A mesec je daleč in je vedno bolj daleč in se moram zbuditi.

Na vzhodu je sonce vzšlo in mi sije skozi okno. Postelja me postavi na tla, da spet zrastem in sem šolar. Kot hip majhen okrogel dan pa se skrije pod blazino. Lahko ga skrijem, ker je premajhen, da bi ga mogel zapisati na koledar. Tako je samo moj.

PRILOGA 3: Obrazec za vnos rezultatov

PRILOGA 4: Primer izpolnjene tabele

MOJ BRALNI NAPREDEK

mesec	število besed	čas	število prebranih besedil	besedilo
september	82	2,09	39	S. Makarovič RAZVAJENI VRABČEK
oktober	139	2,56	54	K. Breškova BELA KAČA S KRONIČO
november	180	3,55	51	K. Breškova MAMICA DRAVICA
december	223	4,53	49	D. Muck KOKOŠ VELIKANKA
januar	231	4,27	54	C. Zagorski PIKA IN KUŽA
februar	239	4,5	53	M. Mate BABICA V SUPERGAH
marec	286	4,52	63	E. Peraci NI NA KOLEDARJU
april	308	5,27	58	I. Sivec PIKA SE PREDSTAVI
maj	405	7,31	55	G. Kos PREREKANJA NA PULTU
junij	206	3,58	58	A. Belča OKUS PRETEKLOSTI; STOLETNI

